

Opinnäytetyö (AMK)

Terveydenhoitajakoulutus

2017

Elisa Kesäläinen, Riikka Muroma

HOITOTYÖN OPETTAJIEN JA LÄHIOHJAAJIEN EMPAATTISUUS HOITOTYÖN OPIKELIJOIDEN KOKEMANA

Elisa Kesäläinen, Riikka Muroma

HOITOTYÖN OPETTAJIEN JA LÄHIOHJAAJIEN EMPAATTISUUS HOITOTYÖN OPISKELIJOIDEN KOKEMANA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää hoitotyön opettajien ja käytännön harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta hoitoalan opiskelijoiden näkökulmasta. Lisäksi tutkittiin kokivatko opiskelijat opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuuden vaikuttavan heidän opiskelumuotoisuuteensa. Opinnäytetyössä tarkasteltiin myös muuttuivatko arviot empaattisuudesta opintovaiheen mukaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoa opiskelijoiden näkemyksistä koskien opettajien sekä lähiohjaajien empaattisuutta, sekä sen vaikutuksesta opiskelijan asenteeseen opiskeluun kohtaan.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisen strukturoidun kyselyn avulla Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun kampuksella. Aineisto kerättiin harkinnanvaraista otosta käyttäen, jonka perusjoukkona olivat Turun ammattikorkeakoulun suomenkielisiä, sairaanhoitajapohjaista tutkintoa päivätoteutuksena opiskelevat.

Hoitotyön opettajien ja harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta koskevien väittämien kanssa oltiin pääosin samaa mieltä. Lähiohjaajien empaattisuutta koskevien väittämien kanssa vastaajat olivat enemmän samaa mieltä kuin hoitotyön opettajien väittämistä. Hoitotyön opettajan ja lähiohjaajan empaattisuudella näyttää olevan suuri vaikutus opiskelijoiden opiskelumuotoisuuteen. Vastaukset olivat samansuuntaisia kaikissa kyselyn osioissa vuosikurssista ja sukupuolesta riippumatta. Opiskelijoiden mielestä empaattisen opettajan ja lähiohjaajan tärkeimmät ominaisuudet liittyivät vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoihin. Erityisesti opiskelijan kuuntelu, kannustaminen ja rohkaisu olivat empaattisen opettajan ja lähiohjaajan tärkeimpiä piirteitä vastaajien mielestä.

Tästä opinnäytetyöstä saatuja tuloksia voivat hyödyntää hoitotyön opettajat sekä käytännön harjoittelujen lähiohjaajat, jotka haluavat tarkastella empatiataitojaan ja kehittää niitä. Lisäksi tulokset ovat hyödynnettävissä sekä opettajien että lähiohjaajien esimiehille ajatellen empatian painottamista koulutuksissa.

ASIASANAT:

Empatia, hoitotyön opettaja, harjoittelun lähiohjaaja, opiskelumuotoisuus, hoitoalan opiskelija

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Public Health Nursing

2017 | Total number of pages 55

Elisa Kesäläinen, Riikka Muroma

EMPATHY OF NURSING TEACHERS AND NURSE MENTORS EXPERIENCED BY NURSING STUDENTS

The purpose of the thesis was to study empathy of nursing teachers and practical training's nurse mentors from the perspective of nursing students. In addition it was studied if the nursing students felt their teachers and mentors' empathy affected their attitude towards studying. It was also examined if the empathy assessments changed according to class year. The aim of the thesis was to add to information concerning nursing students' perspectives of their teachers and mentors' empathy and the effect it has on the students' attitude towards their studies.

The thesis was carried out using a quantitative structured inquiry at the Ruiskatu campus of Turku University of Applied Sciences. The data was gathered from a sample from the population of students studying in the localized Finnish language nursing based bachelor degree program of Turku University of Applied Sciences.

Statements concerning nursing teachers and nurse mentors' empathy were generally agreed on. The statements on nurse mentors' empathy were agreed on more than the statements on nursing teachers' empathy. It seems that empathy of nursing teachers and mentors has a considerable effect on students' attitudes towards studying. The answers were similar regardless of class year or gender of the respondents. The nursing students thought the most important qualities of an empathic teacher or mentor are related to interaction and communication skills. Especially qualities such as listening, encouraging and supporting the student were considered important.

The results of the thesis can be utilized by nursing teachers and nurse mentors, who want to examine their empathy skills and develop them. Additionally, their superiors can utilize the results to develop empathy emphasized trainings and education.

KEYWORDS:

Empathy, nursing teachers, nurse mentors, nursing student

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 EMPATIA	8
2.1 Empatia opetuksessa	9
2.2 Empaattinen opettaja ja lähiohjaaja	10
3 HOITOTYÖN OPETTAJAT JA HARJOITTELUN LÄHIOHJAAJAT	14
3.1 Hoitotyön opettaja	14
3.2 Harjoittelun lähiohjaaja	14
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA OHJAAVAT KYSYMYKSET	16
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	17
5.1 Kvantitatiivinen tutkimus	17
5.2 Opinnäytetyön perusjoukko ja otos	18
5.3 Mittari	18
5.4 Aineiston kerääminen	19
5.5 Aineiston analysointi	20
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	22
6.1 Vastaajien esitiedot	22
6.2 Hoitotyön opettajat	23
6.3 Harjoittelun lähiohjaajat	27
6.4 Empatian vaikutus oppimiseen	30
6.5 Avoimet vastaukset	33
7 POHDINTA	38
7.1 Eettisyys	38
7.2 Luotettavuus	41
7.3 Tulosten tarkastelua	44
7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	48
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
LÄHTEET	50

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaajien jakauma tutkinto-ohjelmittain.	23
Kuvio 2. Hoitotyön opettajia koskevien vastausten jakauma.	24
Kuvio 3. Vastausten prosentuaalinen jakauma eri vuosikurssien kesken koskien hoitotyön opettajia.	25
Kuvio 4. Hoitotyön opettajia koskevat vastaukset opiskelijoilta.	26
Kuvio 5. Harjoittelun lähiohjaajia koskevien vastausten jakauma.	28
Kuvio 6. Vastausten prosentuaalinen jakauma eri vuosikurssien kesken koskien harjoittelujen lähiohjaajia.	29
Kuvio 7. Harjoittelujen lähiohjaajia koskevat vastaukset opiskelijoilta.	30
Kuvio 8. Vastausten jakauma koskien empatian vaikutusta oppimiseen.	31
Kuvio 9. Vastausten jakauma eri vuosikurssien välillä koskien empatian vaikutusta oppimiseen.	32
Kuvio 10. Naisten ja miesten erot koskien empatian vaikutusta oppimiseen.	33

TAULUKOT

Taulukko 1. Vastaajien jakauma vuosikursseittain.	22
Taulukko 2. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät kommunikointiin ja vuorovaikutukseen.	34
Taulukko 3. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät opiskelijan huomiointiin yksilönä.	35
Taulukko 4. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät ammattitaitoon.	36
Taulukko 5. Opettajalta/lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä.	37
Taulukko 6. Piirteitä, joita ei haluta empaattiselta opettajalta/lähiohjaajalta.	37

1 JOHDANTO

Turun ammattikorkeakoulussa opiskelee tällä hetkellä suomenkielisissä sairaanhoitaja-pohjaisissa tutkinto-ohjelmissa yhteensä 1466 opiskelijaa. Heistä 1130 opiskelee päiväopetuksessa ja loput 336 monimuoto-opetuksessa. (A. Tammero, henkilökohtainen tiedonanto, 1.2.2017.) Hoitoalan opiskelijoihin luetaan tässä opinnäytetyössä sairaanhoitajapohjaisen koulutuksen opiskelijat, joihin kuuluvat sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja-, kättilö- ja ensihoitajatutkintojen opiskelijat. Koulutuksessa opiskelu koostuu lähiopetustuntien lisäksi itsenäisestä opiskelusta ja ohjatuista, ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta. Lähiopetuksesta vastaa hoitotyön opettaja ja harjoittelujaksolla opiskelijan käytännön opetuksesta vastaa opiskelijalle nimetty lähiohjaaja. (Opintopolku 2017.)

Toisen tunteisiin samaistumista kutsutaan empaattisuudeksi ja se on lähtökohta toisen tunteiden ymmärtämiselle. Empatian keinoin tulkitsemme kanssaihminen tunteita ilman sanoja - sanoma välittyy esimerkiksi äänensävyillä ja ilmeillä. (Rimpeläinen 2006.) Tässä opinnäytetyössä käytetään Mikkosen, Kynkään ja Kääriäisen (2015) tutkimuksessa rajattua hoitotyön opiskelijoiden näkemystä empatian käsitteestä. Määritelmän mukaan empatia tarkoittaa toisen henkilön tilanteen, tunteiden ja taustan ymmärtämistä, jolloin empaattinen henkilö kykenee näkemään asiat toisen ihmisen näkökulmasta huomioiden samalla tämän aseman. Lisäksi empatia sisältää kyvyn tuoda tämä ymmärrys ilmi toisen henkilön ymmärtämällä tavalla.

Aiempien tutkimusten mukaan tiedetään, että opettajan empaattisuus vaikuttaa positiivisesti oppilaan suoriin, ammatilliseen kasvuun, empatian kehitykseen sekä opiskelumotivaatioon (Cornelius-White 2007; Mikkonen ym. 2015). Siksi on oleellista, että hoitotyön opettajat kiinnittävät huomiota omaan empaattisuuteensa. On myös todettu, että opiskelija-ohjaajasuhde vaikuttaa merkittävästi opiskelijan oppimiseen ja empatian kehitykseen harjoittelujakson aikana sekä yleisesti motivaatioon jatkaa hoitotyön opintoja (Romppanen 2011, Crombie ym. 2013, Al-Hamdan ym. 2014, Niemi-Murola 2015). On tärkeää, että lähiohjaajat ovat empaattisia, sillä empaattiset ammatilliset roolimallit edistävät opiskelijoiden oman empaattisuuden kehitystä (Ouzouni & Nakakis 2012, Ward ym. 2012).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Turun ammattikorkeakoulun hoitoalan opettajien ja käytännön harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta hoitoalan opiskelijoiden kokemana. Lisäksi tutkitaan, muuttuvatko arviot empaattisuudesta opintovaiheen

mukaan. Työssä tarkastellaan myös, kokevatko opiskelijat opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuuden vaikuttavan heidän omaan opiskelumyönteisyyteensä.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoa opiskelijoiden näkemyksistä koskien opettajien sekä lähiohjaajien empaattisuutta, sekä sen vaikutuksesta opiskelijan asenteeseen opiskelujaan kohtaan. Tuloksia voivat hyödyntää hoitotyön opettajat sekä harjoittelujen lähiohjaajat, jotka haluavat tarkastella empatiataitojaan ja kehittää niitä. Lisäksi tulokset ovat hyödynnettävissä sekä opettajien että lähiohjaajien esimiehille ajatellen empatian painottamista koulutuksissa.

On tärkeää tutkia kyseistä aihetta lisää, jotta varmistutaan, millä keinoilla voidaan vaikuttaa positiivisesti opiskelijan oppimiseen, ammatilliseen kasvuun, oman empatian kehitykseen sekä opiskelumotivaatioon. Terveysalan koulutusta tutkimalla voidaan löytää hyödynnettävissä olevaa tietoa koulutuksen kehittämiseksi.

2 EMPATIA

Empatia on laaja ja monimuotoinen käsite, jonka määritelmä vaihtelee hieman kontekstin mukaan. Toisen tunteisiin samaistumista kutsutaan empaattisuudeksi ja se on lähtökohta toisen tunteiden ymmärtämiselle. Empatian keinoin tulkitsemme kanssaihmis-ten tunteita ilman sanoja – sanoma välittyy esimerkiksi äänensävyillä ja ilmeillä. Ihminen tarvitsee tunnetaitoja, esimerkiksi itsetuntemusta, tulkitakseen näitä vihjeitä. Ellei ihminen ymmärrä tai hallitse omia tunteitaan, ei hän myöskään pysty ymmärtämään kanssaihmis-ten mielialoja. (Rimpeläinen 2006.)

Usein empatian määritelmä jakautuu kahteen kategoriaan: kognitiivinen empatia ja affektiivinen empatia. Kognitiivinen määritelmä käsittää empatian kykynä ymmärtää toisen ihmisen tunteita. Toisin sanoen henkilö osaa tarkastella asioita toisen henkilön näkökulmasta. Käsitteet affektiivisesta empatiasta ovat keskenäänkin hieman vaihtelevia, mutta pääasiassa se nähdään kykynä kokea toisen tunteita. Usein empatia kuitenkin nähdään eri tavoin painotettuna yhdistelmänä affektiivista ja kognitiivista empatiaa. (Jolliffe & Farrington 2006, Gerdes ym. 2010, 2329–2330.) Esimerkiksi monissa tutkimuksissa empatian mittaamiseen käytetyssä Interpersonal Reactivity Index -mittarissa (IRI) tarkastellaan sekä affektiivisiä että kognitiivisia piirteitä. IRI perustuu käsitykseen empatian moniulotteisuudesta. Siinä affektiivinen empatia on jaettu empaattiseen huolehtimiseen ja henkilökohtaiseen ahdistukseen. Empaattinen huolehtiminen sisältää taipumuksen kokea huolta vaikeassa tilanteessa olevaa henkilöä kohtaan. Henkilökohtainen ahdistus puolestaan tarkoittaa taipumusta kokea ahdistusta huomattessaan toisen henkilön vaikean tilanteen. Samoin kognitiivinen empatia on jaettu taipumukseen katsoa asioita toisen henkilön näkökulmasta, ja kuvittelukykyyn, eli taipumukseen kuvitella itsensä fiktiivisten henkilöiden asemaan. (Davis 1983.) Lisäksi empatian käsitteeseen usein yhdistetään kyky välittää toiselle osapuolelle kokemansa empatia niin, että toinen sen ymmärtää (White 1997, 255; Gerdes ym. 2010, 2329).

Tässä opinnäytetyössä käytetään Mikkosen, Kynkään ja Kääriäisen (2015) tutkimuksessa rajattua hoitotyön opiskelijoiden näkemystä empatian käsitteestä, joka on yhdistelmä kognitiivista ja affektiivista empatiaa sekä empatiakokemuksen välittämistä toisille. Määritelmän mukaan empatia tarkoittaa toisen henkilön tilanteen, tunteiden ja taustan ymmärtämistä, jolloin empaattinen henkilö kykenee näkemään asiat toisen ihmisen

näkökulmasta huomioiden samalla tämän aseman. Lisäksi määritelmässä empatia sisältää kyvyn tuoda tämä ymmärrys ilmi toisen henkilön ymmärtämällä tavalla.

Tutkimuksissa, joissa tutkittavia pyydettiin arvioimaan omaa empaattisuuttaan, arvioivat naiset omaavansa enemmän empaattisia piirteitä miesten arvioihin verrattuna (Nironen 2011, Chopik ym. 2016). Lisäksi hoitajaopiskelijoita tutkittaessa kävi ilmi, että vaikka miespuoliset hoitajaopiskelijat olivat empaattisempia kuin muita aineita opiskelevat miehet, olivat naispuoliset hoitajaopiskelijat miespuolisia empaattisempia (Ouzouni & Nakakis 2012, Penprase ym. 2015). Opiskeluvuosien määrän vaikutuksesta hoitotyön opiskelijoiden empaattisuuteen löydettiin ristiriitaista tutkimustietoa. Esimerkiksi Lovan ja Wilsonin (2012) tutkimuksessa todettiin, ettei hoitajaopiskelijoiden empaattisuudessa tapahdu huomattavia muutoksia heidän opintojensa aikana. Ensimmäisen vuoden hoitajaopiskelijat olivat siis yhtä empaattisia kuin viimeisen vuoden opiskelijat. Toisaalta Ouzounin ja Nakakisin (2012) tutkimuksessa kolmannen vuoden opiskelijat osoittivat selvästi korkeampia empatiatasoja kuin toisen tai ensimmäisen vuoden opiskelijat. Tuloksiin vaikuttivat todennäköisesti tutkimustapa ja opintojen rakenne, sillä hoitoalan opiskelijoiden empaattisuuden on myös huomattu vähenevän opintojen edetessä sitä mukaa, mitä enemmän heillä oli potilaskohtauksia (Ward ym. 2012).

2.1 Empatia opetuksessa

Rimpeläinen nosti esille käsitteen pedagogisesta empatiasta. Pedagogisella empatialla tarkoitetaan sitä, että opettajan osoittama empatia on tietoisesti valittua suhtautumista oppilasta kohtaan. Opettajan tunteiden hallinta ja ilmaisu tulisi olla pedagogisesti perusteltua ja johdonmukaista, sillä hänen käyttäytymisellään on vaikutusta luokan tunnelmatoon. Tutkimuksessa tuli ilmi, että pedagogisesti empaattinen opettaja valitsi tietoisesti myötätunnon osoittamisen ja oppilaan kannustamisen riippumatta siitä, mitkä olivat hänen aidot tuntemuksensa tilanteesta. Tämä vaati opettajalta tunteiden säätelyn taitoa; opettaja joutui ikään kuin syrjäyttämään omia tarpeitaan ja kielteisenä kokemaan tunteita. Pedagogisesti empaattinen opettaja osasi tunnistaa oppilaan oppimista hidastavat tekijät ja ohjata tätä opiskeltavan aiheen kanssa. Pedagogisesti empaattista opettajaa tarvitsivat erityisesti oppilaat, joilla oli oppimisvaikeuksia. (Rimpeläinen 2006.)

Rimpeläisen (2006) tutkimuksen perusteella voi tiivistää, että pedagoginen empatia on myötätuntoista suhtautumista ja kanssakäymistä oppilaan kanssa. Oppilas tulee nähdä kokonaisvaltaisena oppimisprosessin kohteena, eli ottaa huomioon tämän ominaisu-

det ja lähtökohdat. Tunnepitoisella tuella opettaja auttaa oppilasta selviämään ongelmatilanteen yli.

Oppilaan saavutuksiin vaikuttavia tärkeimpiä tekijöitä on tutkittu myös Uudessa-Seelannissa. Tutkimukseen ottivat osaa oppilaat, opettajat, rehtorit sekä oppilaiden vanhemmat. Vastausten perusteella niin oppilaat, rehtorit kuin oppilaiden vanhemmatkin korostivat oppilaiden suoritusten yhteyttä opettajien ja oppilaiden välisiin suhteisiin. Ainoastaan opettajat olivat sitä mieltä, että suurin vaikutus oppilaiden suorituksiin oli ulkoisilla tekijöillä, kuten luonteenlaadulla, asenteilla, kotiolosuhteilla tai näissä ilmenevillä puutteellisuuksilla. Opettaja-oppilassuhteen havaittiin paranevan hyväksymällä luokassa esimerkiksi kulttuurista, perheestä ja kokemuksista johtuvaa erilaisuutta ja yksilöllisyyttä. Hyvän opettaja-oppilassuhteen kehittämiseen todettiin opettajalta vaadittavan kuuntelemisen taitoa, empaattisuutta sekä välittävää ja positiivista asennetta. (Hattie 2008.)

2.2 Empaattinen opettaja ja lähiohjaaja

Jotta oppilas oppisi itse löytämään omat vahvuutensa, tahtonsa ja minänsä, tulisi opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen olla aitoa. Aidon tilanteen aikaansaaminen vaatii erilaisuuden suvaitsemista ja taitoa tulkita ihmisiä eri lähtökohdista ja kulttuureista. Suvaitsevaisuus taas puolestaan liittyy rohkeuteen ja kykyyn sietää paineita. Empaattinen ihminen sietää paremmin erilaisuutta ja osaa kunnioittaa inhimillisiä ominaisuuksia. Empaattinen vuorovaikutussuhde opettajan ja oppilaan välillä aikaansaa turvallisuuden ja luottamuksen tunteen oppilaalle. (Rimpeläinen 2006.)

Mikkosen, Kynkään ja Kääriäisen (2015) tutkimuksen tuloksista kävi selkeästi ilmi, että hoitotyön opettajan empaattisuus edesauttoi opiskelijoiden oppimista. Hoitoalan opiskelijoiden mukaan opettajien ollessa empaattisia, opiskelijat olivat motivoituneempia oppimaan enemmän, jatkamaan opintojaan sekä opiskelemaan enemmän parempien tulosten saavuttamiseksi. Lisäksi oppilaat kokivat empaattisen opettajan luovan luokkaan lämpimän ilmapiirin, jolloin he kykenivät vapaasti ilmaisemaan huolensa ja kysymään kysymyksiä. Opiskelijat myös korostivat empaattisen opettajan auttavan heitä kasvamaan itsekkin empaattisiksi hoitajiksi. Epäempaattinen opettaja taas sai oppilaat tuntemaan itsensä tyhmiksi, loi oppilaille huomattavaa stressiä, eivätkä he kokeneet olevansa vapaita ilmaisemaan itseään. Myös Chanin ym. (2017) tutkimuksessa kävi ilmi suurimman osan hoitoalan opiskelijoista olevan sitä mieltä, että opiskelijan ja opet-

tajan välinen hyvä suhde vaikuttaa positiivisesti oppimiseen. Opiskelijat perustelivat vaikutusta sillä, että hyvässä opettaja-opiskelijasuhteessa he kyselivät todennäköisemmin kysymyksiä opettajalta ja nauttivat luennoista enemmän.

Opettajan empaattisuus vaikuttaa opettaja-oppilassuhteen kehittymiseen. Opettajan empaattisuuden yksi osa-alue on kyky analysoida omaa kommunikointiaan oppilaiden kanssa sekä huomata omat vahvuutensa ja heikkoutensa sen suhteen. Lisäksi opettajan tulee olla avoin kommunikaatiolle, eli kuunnella oppilaita aktiivisesti sekä olla kiinnostunut heidän mielipiteistään. Toinen empaattisuuden osa-alue on opettajan kyky kohdella oppilaita tasa-arvoisesti antamatta ennakoasenteiden vaikuttaa kohteluun. Toisaalta opettajan pitäisi kyetä huomioimaan oppilaiden yksilölliset piirteet. Opettajalla tulisi olla positiivinen asenne oppilaitaan kohtaan, kyky käyttää tilanteeseen sopivaa non-verbaalista viestintää sekä ymmärtää oppilaidensa non-verbaaliset viestit. Yksi tärkeimmistä empaattisen opettajan piirteistä on taito osata asettua oppilaan asemaan nähdäkseen tilanteen oppilaan näkökulmasta. (Bloguț 2014, 508–509.)

Hoitotyön opettajat itse näkivät opettajalta vaadittavista empaattisista persoonallisuuden ominaisuuksista merkittävänä piirteinä opiskelijoiden tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen kohtelun, yksilöllisen huomioon sekä kiinnostuksen opiskelijoita kohtaan. Lisäksi opettajat kokivat joustamiskyvyn olevan heille tärkeä ominaisuus, jotta opiskelijoiden elämäntilanteet ja opintojen vaatimukset saadaan sovitettua yhteen. (Ylipelkonen 2007.) Karjalaisen (2008) tutkimuksessa opettajat kuvasivat empaattisten piirteiden, joustavuuden ja opiskelijoiden kohtaamisen tasa-arvoisesti toteutuvan hyvin. Păiși Lăzărescun (2013) tutkimuksessa huomattiin naisopettajilla ja pitkään opettajina toimineilla olevan suurempi empatiakapasiteetti kuin miesopettajilla ja vastavalmistuneilla.

Opettajan tai lähiohjaajan empaattisuuden puuttumisella on vaikutusta opiskelijoiden ammatillisen empaattisuuden kehitykseen. Empaattisuuden huomattiin vähentyneen itsearviointien perusteella, kun tutkittiin suomalaisia lääkäriopiskelijoita klinisen harjoitteluvaiheen alettua. Empaattisuuden vähenemiseen esitettyjä syitä olivat tutkimuksen mukaan muun muassa kielteiset roolimallit, opiskelijoiden huono kohtelu, vertaistuen puute ja liian suuri työmäärä. Harjoitteluympäristössä roolimalleina toimivat oman lähiohjaajan lisäksi myös muut moniammatillisessa yhteistyössä toimivat kollegat ja esimiehet. Opiskelijoiden huonoa kohtelua esiintyi muun muassa vähättelyn, nöyryyksen ja riittämättömyyden tuntemuksina. Tähän syynä esitettiin esimerkiksi terveydenhuoltoalan sanaston ymmärryksen puute ja hankaluus oivaltaa oikeat asiat suuresta tietovir-

rasta. Kielteisiä kokemuksia seurasi myös silloin, kun opiskelijat kokivat, etteivät osanneet käyttäytyä odotetulla tavalla. (Niemi-Murola 2015.)

Tutkittaessa hoitotyön opiskelijoiden kielteisiä harjoittelukokemuksia, nousi esille myös ohjaussuhteeseen liittyviä negatiivisia kokemuksia. Ongelmia oli ilmennyt muun muassa opiskelijan yksilöllisessä huomioidinnassa. Tämä kävi ilmi esimerkiksi siten, ettei ohjaaja huomionut opiskelijan aiemman osaamisen tasoa. Lisäksi puutteita nähtiin opiskelijan arvostuksessa ja vuorovaikutuksessa, jonka jotkut opiskelijat olivat kokeneet nöyryyttävänä. (Teuho ym. 2017.) Puutteellinen ohjaus tai ohjaajan kielteinen asenne ohjaamista kohtaan alensivat hoitajaopiskelijoiden itsetuntoa ja halua yrittää harjoittelussa sekä heikensivät halua jatkaa koulutusta (Romppanen 2011). Hoitajaopiskelijat ovat identifioineet puutteellisen ohjaajasuhteen yhdeksi tärkeimmistä syistä lopettaa hoitajaopinnot kokonaan (Crombie ym. 2013).

Harjoittelun aikana ohjaaja-opiskelijasuhte oli hoitajaopiskelijoiden mielestä tärkein opiskelijan harjoittelukokemukseen vaikuttanut tekijä (Saarikoski ym. 2008, Johansson ym. 2010). Lähiohjaajan persoonallisuuden ominaisuuksilla oli suuri vaikutus oppilaan oppimisintoon, kykyyn sopeutua uusiin tilanteisiin sekä koulutukseen kokonaisuudessaan. Empaattisista piirteistä hoitajaopiskelijat pitivät tärkeinä muun muassa ohjaajan kykyä ymmärtää opiskelijan harjoittelukokemusta sekä rennon kannustavaa ohjaajasuhdetta. (Al-Hamdan ym. 2014.) Lähiohjaajan kannustavan asenteen hoitajaopiskelijat kokivat erityisen tärkeäksi. Opiskelijat arvostivat myös empaattisia persoonapiirteitä kuten ystävällisyys, kärsivällisyys, helppo lähestyttävyyys, ymmärtäväisyys, rehellisyys, kunnioittavuus ja innostuneisuus ohjaajan roolistaan. Lisäksi hoitajaopiskelijoille oli tärkeää kokea olevansa osa työyhteisöä. (Gidman ym. 2011.)

Empaattiset ammatilliset roolimallit lisäävät hoitajaopiskelijoiden empaattisuutta. Hoitajaopiskelijat, jotka raportoivat lähiohjaajiensa osoittaneen empatiaa potilaita kohtaan, olivat itsekin empaattisempia. Tulos osoitti empaattisen roolimallin arvon opiskelijoiden oman ammatillisen empatian kehityksessä. (Ouzouni & Nakakis 2012.) Hoitoalan opiskelijoiden empaattisuuden muutoksia tarkastelevassa tutkimuksessa todettiin opiskelijoiden olevan todennäköisemmin empaattisia, mikäli heillä olisi empaattisia ammatillisia roolimalleja potilaskohtamisissa. Oppilaiden kanssakäyminen epäempaattisten hoitajien kanssa tulisi minimoida opiskelijoiden oman empaattisuuden parantamiseksi. (Ward ym. 2012.) Vuosiluokkia vertailtaessa ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuoden hoitajaopiskelijat arvioivat lähiohjaajansa osoittavan usein empatiaa ohjaaja-

opiskelijasuhteessa. Vuosiluokkien välillä ei ollut arvioinnissa merkittäviä vaihteluja. (Lovrić ym. 2014.)

On todettu, että opiskelijoiden empaattisuuden parantamiseksi empatiaa on mahdollista aktiivisesti opettaa hoitajaopiskelijoille (Ozcan ym. 2010). On tärkeää, että opiskelijat oppivat empaattisuutta, sillä hoitoalan opiskelijoiden mielestä heidän oma empaattisuutensa vaikutti vahvasti heidän suhteeseensa potilaiden kanssa (Suikkala ym. 2008).

3 HOITOTYÖN OPETTAJAT JA HARJOITTELUN LÄHIOHJAAJAT

3.1 Hoitotyön opettaja

Hoitotyön opettajalla viitataan tässä opinnäytetyössä Turun ammattikorkeakoulussa työskenteleviin hoitotyön opettajiin, jotka vastaavat opintojaksojen opettamisesta. Hoitotyön opettajalla tulee olla vähintään kolmen vuoden kokemus ammattikorkeakoulutasoisen hoitotyön tehtävissä. Lisäksi yliopettajalta vaaditaan hoitoalalle soveltuva lisensiaatin tai tohtorin tutkinto tai erityisistä syistä ylempi korkeakoulututkinto saattaa riittää. Lehtorin tai tuntiopettajan tehtävässä toimivan tulee olla suorittanut hoitoalalle soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tai erityistapauksissa alempi korkeakoulututkinto, mikäli henkilö on perehtynyt hoitoalan tehtäviin poikkeuksellisen hyvin. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014.)

Monet hoitotyön opettajista ovat naispuolisia, esimerkiksi Karjalaisen (2008) tutkimuksessa 96.7 % vastanneista hoitotyön opettajista ilmoitti sukupuolekseen nainen. Kokemusta hoitotyöstä opettajilla oli samassa tutkimuksessa 1-42 vuotta ja työkokemusta opettajana 0-35 vuotta. Hoitotyön opettajilta vaaditaan pedagogisia valmiuksia, esimerkiksi kykyä luoda oppimista edistäviä tilanteita sekä opetusmenetelmien monipuolista hallintaa. Pedagogisten taitojen päivittämisen lisäksi hoitotyön opettajien tulee olla ajan tasalla käytännön hoitotyön vaatimuksista. Opettajat myös suunnittelevat ja toteuttavat opintokokonaisuuksia sekä ohjaavat opiskelijoita oppimisessa. (Ylipelkonen 2007.) Turun ammattikorkeakoulussa Terveiden ja hyvinvoinnin yksikössä työskentelee tällä hetkellä yhteensä 149 tuntiopettajaa, lehtoria sekä yliopettajaa (Turun ammattikorkeakoulu 2016a).

3.2 Harjoittelun lähiohjaaja

Ammattitaitoa edistävät harjoittelut ovat osa sairaanhoitajapohjaisten tutkintojen opintoja. Osa harjoittelusta tapahtuu ammattikorkeakoulun opetustiloissa luokka- ja simulaatiotilanteissa hoitotyön opettajien ohjaamina, mutta suurin osa on hoitotyön työelämäharjoittelua koulun ulkopuolella erilaisissa hoito- ja toimintaympäristöissä. (Turun ammattikorkeakoulu 2017.) Tässä opinnäytetyössä harjoitteluilla viitataan hoitotyön työ-

elämäharjoitteluihin, jotka Turun ammattikorkeakoulussa jaetaan sairaanhoitajapohjaisissa tutkinnoissa teemoittain alkaen hoitotyön perusteista päättyen kunkin tutkinnon syventäviin harjoitteluihin (Opintopolku 2017).

Harjoittelun lähiohjaaja on opiskelijalle harjoittelun ajaksi nimetty ohjaaja, jonka tulee olla riittävästi käytännön kokemusta kerännyt laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö (Valvira 2016). Tämän lisäksi ohjaajalta ei kuitenkaan vaadita erityistä pedagogista osaamista tai koulutusta tehtävässä toimimiseen. Yleensä ohjaajan taidot perustuvatkin hoitotyön asiantuntijuuteen sekä omiin ohjauskokemuksiin. (Luojaus 2011, 20.)

Lähiohjaajan tehtäviin kuuluu muun muassa harjoittelun toteutuksen suunnittelu ja valvonta sekä opiskelijan toiminnan arviointi (Sipponen 2009). Lähiohjaaja kartoittaa opiskelijan osaamistason harjoittelujakson alussa ja auttaa harjoittelun tavoitteiden selkeyttämisessä. Ohjaajat kannustavat ja rohkaisevat opiskelijoita hoitotilanteisiin sekä mahdollisuuksien mukaan osoittavat opiskelijoille hoitotilanteita, joihin tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi tärkeää osallistua. (Mäkinen 2011). Vuorovaikutus on tärkeässä osassa harjoittelijan ja lähiohjaajan suhteessa, sillä lähiohjaaja auttaa opiskelijoita reflektoimaan ajatuksiaan, kokemuksiaan ja oman toimintansa oikeellisuutta. Ohjaus auttaa opiskelijoita lievittämään harjoittelun hoitotilanteissa koettua ahdistusta, ymmärtämään omia ratkaisujaan sekä motivoi etsimään tietoa oman toiminnan parantamiseksi. Ohjaajan kanssa käydyt keskustelut selkeyttävät opiskelijan ajatuksia erilaisten hoitotilanteiden jälkeen ja auttavat käsittelemään tilanteiden herättämiä tunnetiloja. (Romppanen 2011.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA OHJAAVAT KYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää hoitoalan opettajien ja käytännön harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta hoitoalan opiskelijoiden näkökulmasta. Opinnäytetyön kyselyyn osallistuneet opiskelivat suomenkielistä sairaanhoitajapohjaista tutkintoa päivätoteutuksena. Lisäksi tutkittiin, muuttuivatko arviot empaattisuudesta opintovaiheen mukaan. Tarkasteltiin myös, kokivatko opiskelijat opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuuden vaikuttavan heidän omaan opiskelumyönteisyyteensä. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoa opiskelijoiden näkemyksistä koskien opettajien sekä lähiohjaajien empaattisuutta, sekä sen vaikutuksesta opiskelijan asenteeseen opiskelijaan kohtaan. Tuloksia voivat hyödyntää Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön opettajat sekä harjoittelujen lähiohjaajat, jotka haluavat tarkastella empatiataitojaan ja kehittää niitä. Lisäksi tulokset ovat hyödynnettävissä sekä opettajien että lähiohjaajien esimiehille ajatellen empatian painottamista koulutuksissa.

Tämän opinnäytetyön ohjaavat kysymykset olivat:

1. Miten hoitotyön opiskelijat arvioivat opettajiensa empaattisuuden opintojen eri vaiheissa?
2. Miten hoitotyön opiskelijat arvioivat lähiohjaajiensa empaattisuuden opintojen eri vaiheissa?
3. Miten hoitotyön opettajan/lähiohjaajan empaattisuus vaikuttaa opiskelijoiden opiskelumyönteisyyteen opintojen eri vaiheessa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Kyseessä oli tutkimuksellinen opinnäytetyö, eli rajattujen tutkimuskysymysten avulla tuotettiin uutta tietoa. Tuotettua tietoa verrattiin aiemmin olemassa olleeseen tietoon, jota etsittiin erilaisten empiiristen tiedonhankinnan menetelmien tai lähdeaineistojen kautta. (Turun ammattikorkeakoulu 2016b.)

5.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan määrällistä tutkimusta. Siinä keskeisiä piirteitä ovat muun muassa aiemmat teoriat ja niistä tehdyt johtopäätökset, käsitteiden määrittely, hypoteesien esittäminen ja tarkka otantasuunnitelma, eli perusjoukon ja otoksen valinta. Muuttujat muutetaan numeerisesti mitattavaan ja aineisto tilastollisesti käsiteltävään muotoon. (Hirsjärvi ym. 2010, 140.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa korostuu kirjallisuuskatsauksen hyödyntäminen mittarin perustana, mittarin ominaisuudet sekä sen esitestaus ennen varsinaista käyttöä. Aineistonkeruun jälkeen analysointi on yleensä helpompaa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään muuttujien mittaamiseen, tilastollisten menetelmien käyttöön sekä muuttujien välisten yhteyksien tarkasteluun. Tutkimuksen muuttujat voivat olla joko riippumattomia tekijöitä, kuten ikä tai sukupuoli, tai riippuvia tekijöitä, kuten vastajan tyytyväisyys mitattavaan asiaan. Yleensä kvantitatiivisen aineiston analyysissä oletetaan, että kerätty aineisto noudattaa normaalijakaumaa. Tällöin aineiston analyysissä käytetään parametrisia analyysimenetelmiä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 54–55.)

Kvantitatiiviset tutkimukset voidaan ryhmitellä eri tavoin, muun muassa pitkäaikais- ja poikittaistutkimuksiin. Pitkäaikais tutkimuksessa ilmiö pysyy samana ja sitä tutkitaan pidemmän ajan kuluessa. Poikittaistutkimuksessa aineisto kerätään yhdellä kertaa, eikä ajan aiheuttamia muutoksia oteta huomioon. Tämä opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena poikittaistutkimuksena. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 56–57.)

5.2 Opinnäytetyön perusjoukko ja otos

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa erittäin tärkeäksi ominaisuudeksi muodostuu perusjoukon määrittely ja otoksen suhde perusjoukkoon. Perusjoukolla tarkoitetaan väestöryhmää, johon saadut tulokset on tarkoitus yleistää. Otoksen tulisi edustaa perusjoukkoa mahdollisimman hyvin. Tutkimukseen tulee otantavirhe, mikäli otoksen tunnusluvut, esimerkiksi ikä tai sukupuoli, poikkeavat perusjoukon vastaavista luvuista. Tätä yritetään välttää kiinnittämällä erityishuomiota otannon ja perusjoukon suhteeseen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 104–105.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston perusjoukkona olivat Turun ammattikorkeakoulun suomenkielisten, sairaanhoitajapohjaisten (sairaan-, terveyden- ja ensihoitajat sekä kätilöt) tutkinto-ohjelmien opiskelijat, jotka opiskelevat opintojaan päivätoteutuksena. Aineisto kerättiin harkinnanvaraisesta otoksesta, johon jokaisesta neljästä tutkinto-ohjelmasta valittiin yksi aloittaneiden (1. tai 2. lukuvuoden) opiskelijoiden ryhmä sekä yksi opintojensa loppupuolella olevien opiskelijoiden ryhmä. Tämä asetelma luotiin, jotta nähtäisiin, arvioivatko opiskelijat opettajiensa tai lähiohjaajiensa empaattisuuden eri tavoin opintojen eri vaiheissa. Kyselyn otokseen valittiin niitä opiskelijoita, jotka olivat suorittaneet koulutuksensa aikana vähintään yhden käytännön harjoittelun. Tavoiteltava otoskoko oli 160 opiskelijaa. Lopullinen, saavutettu otoskoko oli 127.

5.3 Mittari

Kyselylomaketta eli mittaria laadittaessa on tärkeää ottaa huomioon seuraavat asiat: kysymysten selkeys, spesifit kysymykset, jotka mittaavat vain yhtä asiaa kerrallaan, kysymysten pituus, kysymysten määrä ja järjestys sekä sanavalinnat. Näillä on huomattava merkitys vastausten luotettavuuteen. (Hirsjärvi ym. 2010, 202–203.)

Tämän opinnäytetyön aineistonkeruun mittarina käytettiin strukturoitua kyselyä (liite 1), joka laadittiin tätä opinnäytetyötä varten. Mittari sisälsi kolmen tyyppisiä kysymyksiä: monivalintakysymyksiä, asteikkoon perustuvia kysymyksiä sekä avoimen kysymyksen. Monivalintakysymysten ansiosta vastauksia pystyttiin vertailemaan keskenään ja tuloksena oli vähemmän kirjavia vastauksia. Monivalintakysymykset ovat vastaajalle helpompia, sillä vastaaja tunnistaa asian sen muistamisen sijasta sekä vastaaminen on nopeaa. Asteikkoon perustuvaa kysymystyyppiä edusti tässä mittarissa viisiportainen

Likert-asteikko, jonka muuttujat voitiin asettaa järjestykseen, vaikka ne olivat erilaisia. Asteikon avulla pystyttiin mittaamaan tutkittavan kokemuksia, sillä vastaaja pystyi valitsemaan, miten voimakkaasti hän yhtyy esitettyyn väitteeseen. (Hirsjärvi ym. 2010, 199–201; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 129–131.) Tämän opinnäytetyön mittarin Likert-asteikkoa ei suunniteltu vastaajille, jotka eivät tunne asiaa entuudestaan, sillä asteikosta puuttui vaihtoehto ”ei kokemusta asiasta” (Taanila 2014). Tämä seikka huomioitiin otoksen rajauksessa. Kyselylomakkeeseen lisättiin myös avoin kysymys, sillä se antoi vastaajalle mahdollisuuden tarkentaa vastauksiaan ja ilmaista itseään omin sanoin näin halutessaan. Avoimella kysymyksellä saatiin selville sellaista arvokasta tietoa, jota kyselyn laatijat eivät ehkä ymmärtäneet etukäteen ottaa huomioon. (Hirsjärvi ym. 2010, 201.)

Tämän opinnäytetyön mittarin kysymykset suunniteltiin siihen pohjautuen, mitä lähdekirjallisuudessa kirjoitettiin empaattisesta opettajasta tai ohjaajasta. Osassa tutkimuksista käsiteltiin, minkälainen on hyvä opettaja tai ohjaaja. Vaikka näissä ei aina käytetty termiä ”empaattinen”, käsiteltiin samoja piirteitä, jotka tulivat ilmi empaattisuutta käsittelevässä lähdekirjallisuudessa. Koska muissa maissa ei hoitajaopiskelijoille ole käytössä samanlaista koulutusjärjestelmää kuin Suomessa, ei lähdemateriaalista aina löydetty suoraan vastaavuutta lähiohjaajalle. Lähimmät vastaavuudet englanninkielisissä artikkeleissa olivat esimerkiksi ”nurse mentor” tai ”nurse tutor”, jotka luettiin lähiohjaajan kaltaiseksi henkilöksi.

5.4 Aineiston kerääminen

Kyselytutkimus sopi tähän opinnäytetyöhön, sillä sen avulla saatiin selville vastaajien mielipiteitä ja asenteita tutkittavaa asiaa kohtaan sekä muuttujien välisiä suhteita. Kyselytutkimuksen suunnittelussa pitää olla tarkka, jottei vastausten luotettavuus kärsi esimerkiksi kysymysten epäselvyyden, kyselylomakkeen ulkomuodon, pituuden tai rakenteen vuoksi. (Räsänen 2013.) Ajatellen otannan kokoa ja tutkimuskysymyksiä, oli järkevintä käyttää tämän tyyppistä aineistonkeruumenetelmää tällä aikataululla.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen otettiin yhteyttä hoitotyön opettajiin sähköpostitse ja sovittiin mahdollisuudesta käyttää maksimissaan 15 minuuttia opetustunnista kyselyn täyttämiseen. Aineisto kerättiin perusjoukkoon sopivilta ryhmiltä, jotka olivat tavoitettavissa Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun toimipisteessä viikolla 10.

Vastaajat täyttivät kyselyn anonyymisti luokassa opinnäytetyön tekijöiden ollessa paikalla. Samalla vastaajia informoitiin muun muassa opinnäytetyön tarkoituksesta ja vastaamisen vapaaehtoisuudesta. Opinnäytetyön tekijöiden paikallaolo hyvin todennäköisesti pienensi katoa. Kato olisi todennäköisesti ollut huomattavan paljon suurempi, mikäli kysely olisi teetetty esimerkiksi Internet-kyselynä.

5.5 Aineiston analysointi

Aineiston keruun, tallentamisen ja tarkastuksen jälkeen tehtiin kvantitatiiviseen tutkimukseen kuuluva tilastollinen analyysi. Opinnäytetyössä käytettiin viisiportaista Likert-järjestysasteikkoa. Tulosten tallennusvaiheessa annettiin vastausvaihtoehdoille seuraavat numeeriset arvot analysoinnin helpottamiseksi:

- Täysin samaa mieltä = 1
- Jokseenkin samaa mieltä = 2
- En samaa enkä eri mieltä = 3
- Jokseenkin eri mieltä = 4
- Täysin eri mieltä = 5.

Mikäli vastaajalla oli jäänyt jokin kohta täyttämättä, annettiin sille arvoksi 0. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 129–131.)

Luvussa 6 nähtävissä kuvioissa vastausvaihtoehtoluokkia yhdistettiin visuaalisen tulokinnan helpottamiseksi seuraavasti: vihreä väri sisältää vastausvaihtoehdot ”täysin samaa mieltä” ja ”jokseenkin samaa mieltä” ja vaaleanpunainen sisältää vastausvaihtoehdot ”täysin eri mieltä” ja ”jokseenkin eri mieltä”. Oranssi väri kuvastaa vastausvaihtoehtoa ”en samaa enkä eri mieltä”.

Tässä opinnäytetyössä aineiston kuvailemiseen valittiin tunnusluvuihin käytettäviksi frekvenssi, keskiarvo ja prosentiosuudet. Prosenttiluvut laskettiin aluksi yhden desimaalin tarkkuudella, mutta tuloksissa niistä päätettiin esittää pyöristetyt kokonaisluku muodot selkeyden ja siisteyden vuoksi. Tuloksista muodostettiin erilaisia taulukoita ja kuvioita, joiden sisältöä avattiin tekstimuotoon tulosten tarkastelun helpottamiseksi.

Avoimen kysymyksen vastaukset luettiin läpi ja tallennettiin koneelle samalla pelkistämällä. Pelkistämisen jälkeen vastaukset luokiteltiin viiteen suurempaan alakategoriaan: ”kommunikointi ja vuorovaikutus”, ”opiskelijan huomiointi yksilönä”, ”opettajan/lähiohjaajan ammattitaito ja halu kehittyä”, ”piirteitä joita ei haluta empaattiselta

opettajalta/lähiohjaajalta” ja ”opettajalta/lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä”. Nämä alakategoriat jäivät lopullisiksi kategorioiksi, joissa tulokset esitetään luvussa 6.5.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Vastaajien esitiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 127 hoitoalan opiskelijaa Ruiskadun kampukselta. Tavoiteltu vastaajamäärä oli 160 opiskelijaa, joten vastausprosentiksi saatiin 79 %. Vastaajista 24 (19 %) oli miehiä ja 103 (81 %) naisia. Yhtäkään muunsukupuolista vastaajaa ei ollut. Miehistä seitsemän (29 %) oli sairaanhoitajaopiskelijoita, yksi (4 %) terveydenhoitajaopiskelija ja 16 (67 %) ensihoitajaopiskelijaa. Naisista sairaanhoitajaopiskelijoita oli 22 (21 %), terveydenhoitajaopiskelijoita oli 42 (41 %), kättilöitä oli 16 (16 %) ja 22 (21 %) ensihoitajia, yksi prosentti ($n = 1$) naisista jätti tutkinto-ohjelmansa vastaamatta. Miehistä kymmenen (42 %) oli 2. vuoden opiskelijoita, toiset kymmenen (42 %) oli 3. vuoden opiskelijoita, kolme (13 %) oli 4. vuoden opiskelija ja yksi oli muun vuosikurssin opiskelija. Naisista 45 (44 %) oli 2. vuoden opiskelijoita, 46 (45 %) oli 3. vuoden ja 11 (11 %) oli 4. vuoden opiskelijoita. Yksi nainen jätti vuosikurssinsa vastaamatta.

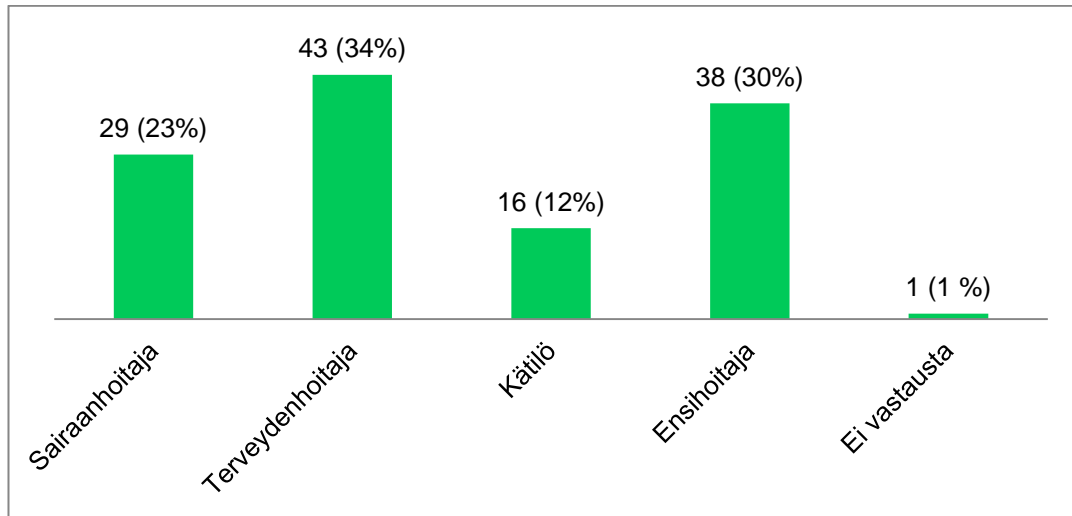
Kuten taulukko 1 osoittaa, suurin osa vastaajista, yhteensä 87 %, oli 2. ja 3. vuoden opiskelijoita. Yksikään vastaajista ei ollut 1. vuoden opiskelija.

Taulukko 1. Vastaajien jakauma vuosikursseittain.

Vuosikurssi	f	f %
1. vuosi	0	0 %
2. vuosi	55	43 %
3. vuosi	56	44 %
4. vuosi	14	11 %
Muu	1	1 %
Ei vastausta	1	1 %
Yhteensä	127	100 %

Kuvio 1 osoittaa vastaajien jakauman tutkinto-ohjelmittain. Eniten kyselyyn vastasi terveydenhoitajaopiskelijoita (34 %) ja vähiten vastauksia saatiin kättilöopiskelijoilta (12

%). Yhdessä vastauslomakkeessa oli jätetty vastaamatta mitä koulutusta vastaaja opiskelee.

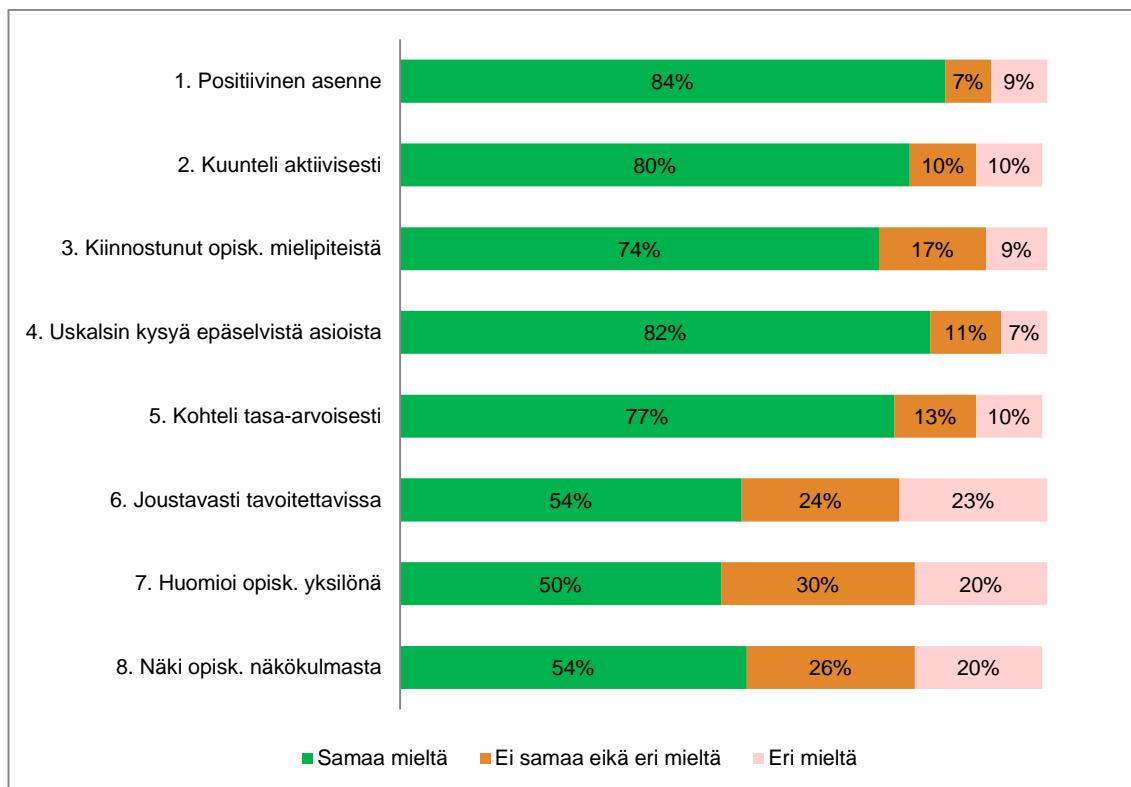

Kuvio 1. Vastaajien jakauma tutkinto-ohjelmittain.

6.2 Hoitotyön opettajat

Kyselyn toisessa osiossa käsiteltiin hoitotyön opettajien empaattisuutta. Kyselyssä kehoitettiin ajattelemaan väittämiä viimeisen sellaisen opintojakson pohjalta, johon oli sisällytetty lähiopetusta tai laboraatio-/simulaatiotunteja. Opettajia koskevia väittämiä oli yhteensä kahdeksan kappaletta.

Kuviossa 2 nähdään, miten hoitotyön opettajien empaattisuutta koskevat vastaukset jakautuivat. Paras keskiarvo 1,83 (vastaten ”jokseenkin samaa mieltä”) saatiin, kun selvitettiin opettajan positiivista asennetta opiskelijoita kohtaan. Heikoin keskiarvo 2,57 (vastaten ”en samaa enkä eri mieltä”), joka saatiin opettajia koskeviin väittämiin, koski opiskelijan huomiointia yksilönä. Aktiivista kuuntelua, tasa-arvoista kohtelua sekä opiskelijan näkökulman huomiointia koskevissa väittämissä oli kussakin yksi tyhjä vastaus.

Kuvio 2. Hoitotyön opettajia koskevien vastausten jakauma.

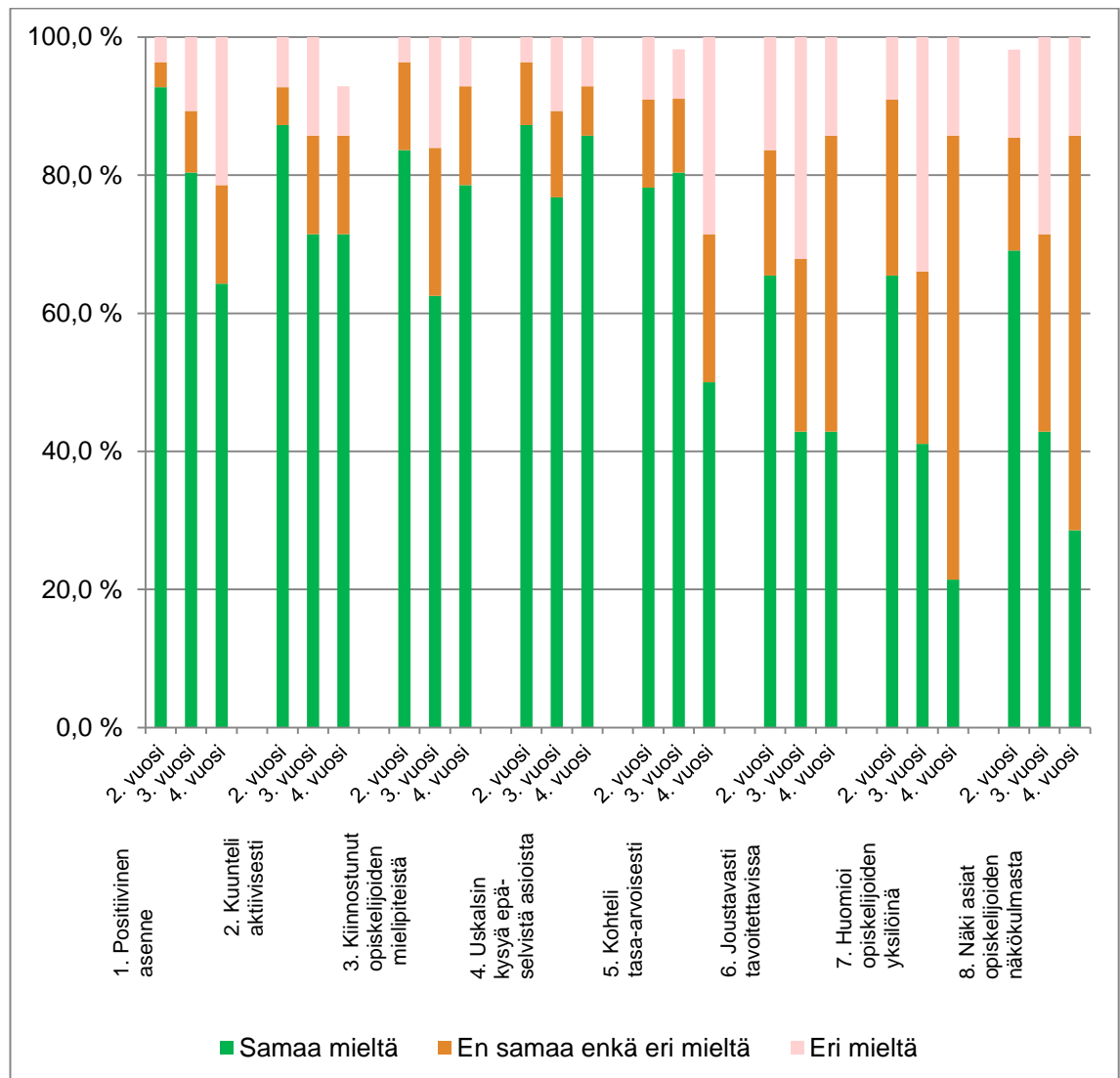
Kuviossa 3 vertaillaan hoitotyön opettajia koskevia vastauksia vuosikurssien kesken. Prosentteina vastaukset ovat helpommin vertailtavissa keskenään, sillä 4. vuoden vastaajia oli edustettuna suhteessa vähemmän kuin 2. tai 3. vuoden opiskelijoita. Kaikki pylväät eivät yllä 100 prosenttiin, sillä osaan vastauslomakkeista oli jäänyt tyhjiä kohtia. 2. vuoden opiskelijoiden kaikista hoitotyön opettajia koskevista vastauksista yhteensä 79 % oli ”samaa mieltä”. 3. vuoden opiskelijoiden vastaukset olivat tasaisimmin jakautuneet eri vastausvaihtoehtojen välille, sillä heidän vastauksistaan yhteensä 62 % oli ”samaa mieltä”. 4. vuoden opiskelijoiden vastauksista 56 % oli ”samaa mieltä”.

4. vuosikurssin opiskelijoilta saatiin eniten vastauksia vaihtoehtoon ”en samaa enkä eri mieltä” (30 %). Opettajan kyvystä tarkastella asioita opiskelijan näkökulmasta 4. vuoden opiskelijat antoivat selvästi enemmän (57 %) ”en samaa enkä eri mieltä”- vastauksia kuin 2. vuosikurssilaiset (16 %). Sama ilmiö huomattiin, kun selvitettiin opettajan joustavaa tavoitettavuutta. Kyseisessä väittämässä 43 % 4. vuoden opiskelijoista ei ollut samaa eikä eri mieltä, kun taas vastaava luku 2. vuoden opiskelijoiden vastauksissa oli 18 %.

Eniten eri mieltä väittämien kanssa olivat 3. vuosikurssin opiskelijat, sillä heidän kaikkiaan hoitotyön opettaja koskevista vastauksistaan 19 % oli ”eri mieltä”. Suurimmat erot huomattiin muun muassa opettajan joustavan tavoitettavuuden, opiskelijan yksilönä huomioimisen sekä opiskelijan näkökulmasta asioiden tarkastelun suhteen.

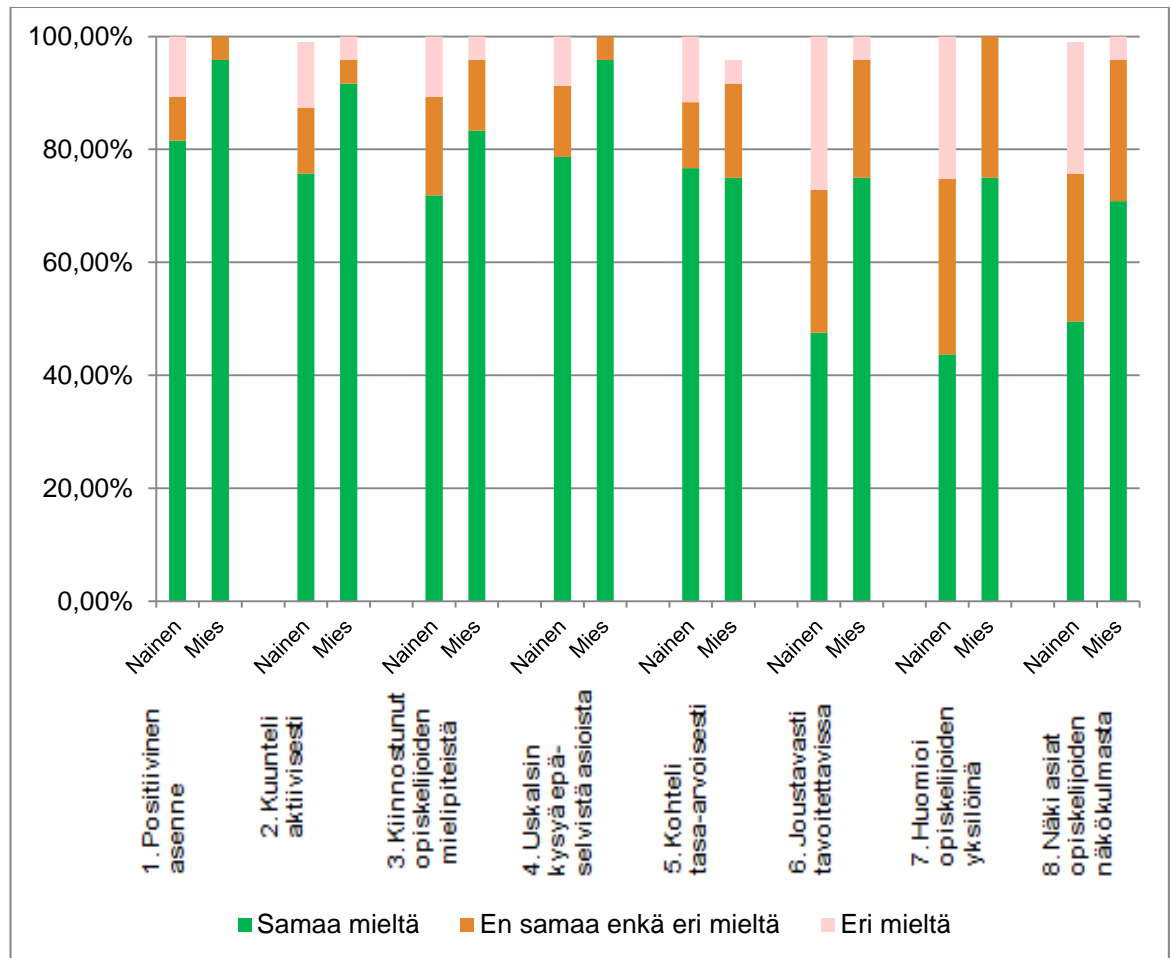
E erityisesti vuosikurssien välisissä vastauksissa eroa huomattiin, kun selvitettiin opettajan tavoitettavuutta. 2. vuoden opiskelijoista 38 % oli ”täysin samaa mieltä” siitä, että opettaja oli joustavasti tavoitettavissa, kun taas 4. vuoden opiskelijoista yksikään ei antanut tätä vastausta.

Kuvio 3. Vastausten prosentuaalinen jakauma eri vuosikurssien kesken koskien hoitotyön opettajia.

Kuviossa 4 näkyy miesten ja naisten vastausten eroja koskien hoitotyön opettajien empaattisuutta. Miesopiskelijoilla oli enemmän (83 %) ”samaa mieltä” vastauksia verrattuna naisiin (66 %). Miehillä 3 % annetuista vastauksista oli ”eri mieltä”, kun taas vastaava luku naisilla oli 16 %. Opettajan empaattisuutta koskeviin väittämiin miehistä kukaan ei vastannut olevansa ”täysin eri mieltä”.

Naiset olivat eniten samaa mieltä (82 %) sen kanssa, että opettajalla oli positiivinen asenne. Miehet olivat 96 % samaa mieltä sen kanssa, että opettajilla oli positiivinen asenne ja myös 96 % samaa mieltä, että uskaltavat kysyä opettajalta epäselviksi jääneitä asioita. Miesten ja naisten kesken suurin ero oli siinä, miten he arvioivat opettajan huomioivan opiskelijat yksilöinä, sillä miehet olivat väittämästä 31 % enemmän samaa mieltä kuin naiset.

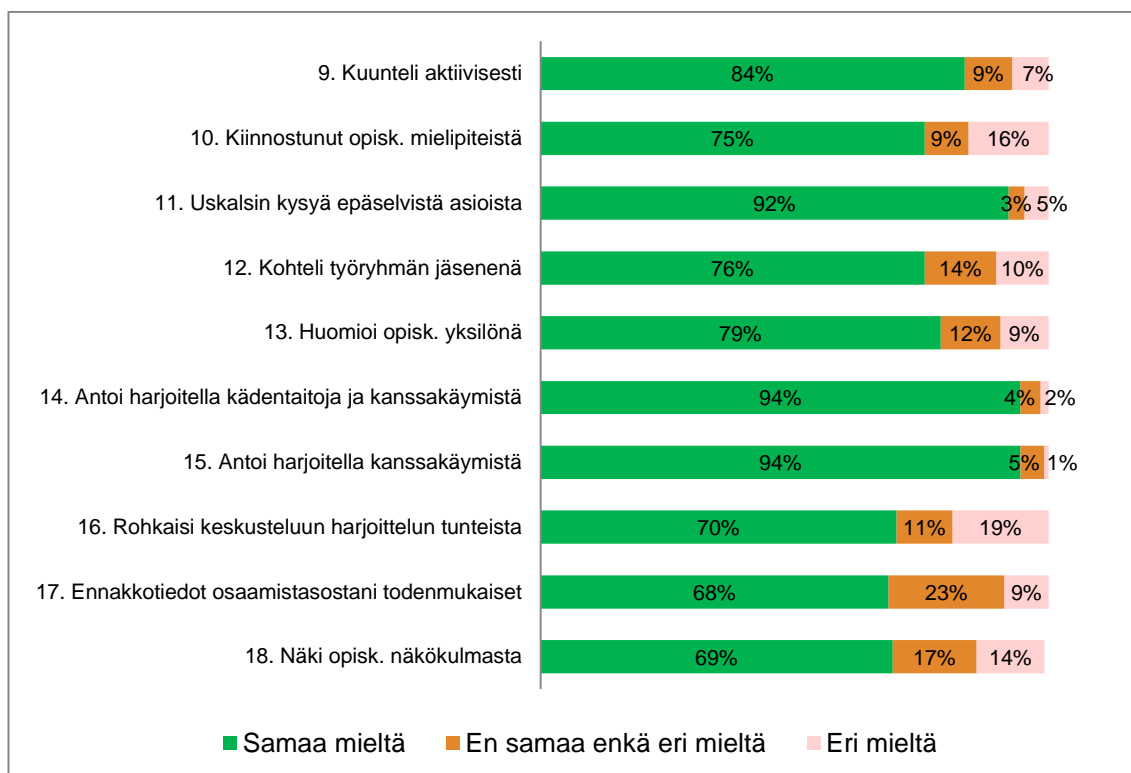
Kuvio 4. Hoitotyön opettaja koskevat vastaukset opiskelijoilta.

6.3 Harjoittelun lähiohjaajat

Kyselyn kolmannessa osiossa käsiteltiin harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta. Kyselyssä kehoitettiin ajattelemaan väittämiä vastaajan viimeisimmän harjoittelun pohjalta. Lähiohjaajia koskevia väittämiä oli yhteensä kymmenen kappaletta.

Kuviossa 5 nähdään, miten harjoittelun lähiohjaajien empaattisuutta koskevat vastaukset jakautuivat kaikkien vastaajien kesken. Paras keskiarvo (1,34 vastaten ”täysin sama mieltä”) saatiin sille, että lähiohjaaja antoi harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa. Lähiohjaajan ennakkotiedot opiskelijan osaamistasosta arvioitiin toteutuneen huonoimmin (keskiarvo 2,13 vastaten ”jokseenkin samaa mieltä”). Yksi tyhjä vastaus oli jäänyt väittämään 18, jossa selvitettiin lähiohjaajan kykyä tarkastella asioita opiskelijan näkökulmasta.

Seuraavien väittämien kanssa kukaan vastaajista ei ollut ”täysin eri mieltä”: ”uskalsin kysyä lähiohjaajaltani epäselväksi jääneitä asioita”, ”lähiohjaaja antoi minun harjoitella kädentaitoja ja kanssakäymistä potilaan kanssa” ja ”lähiohjaaja antoi harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa”.

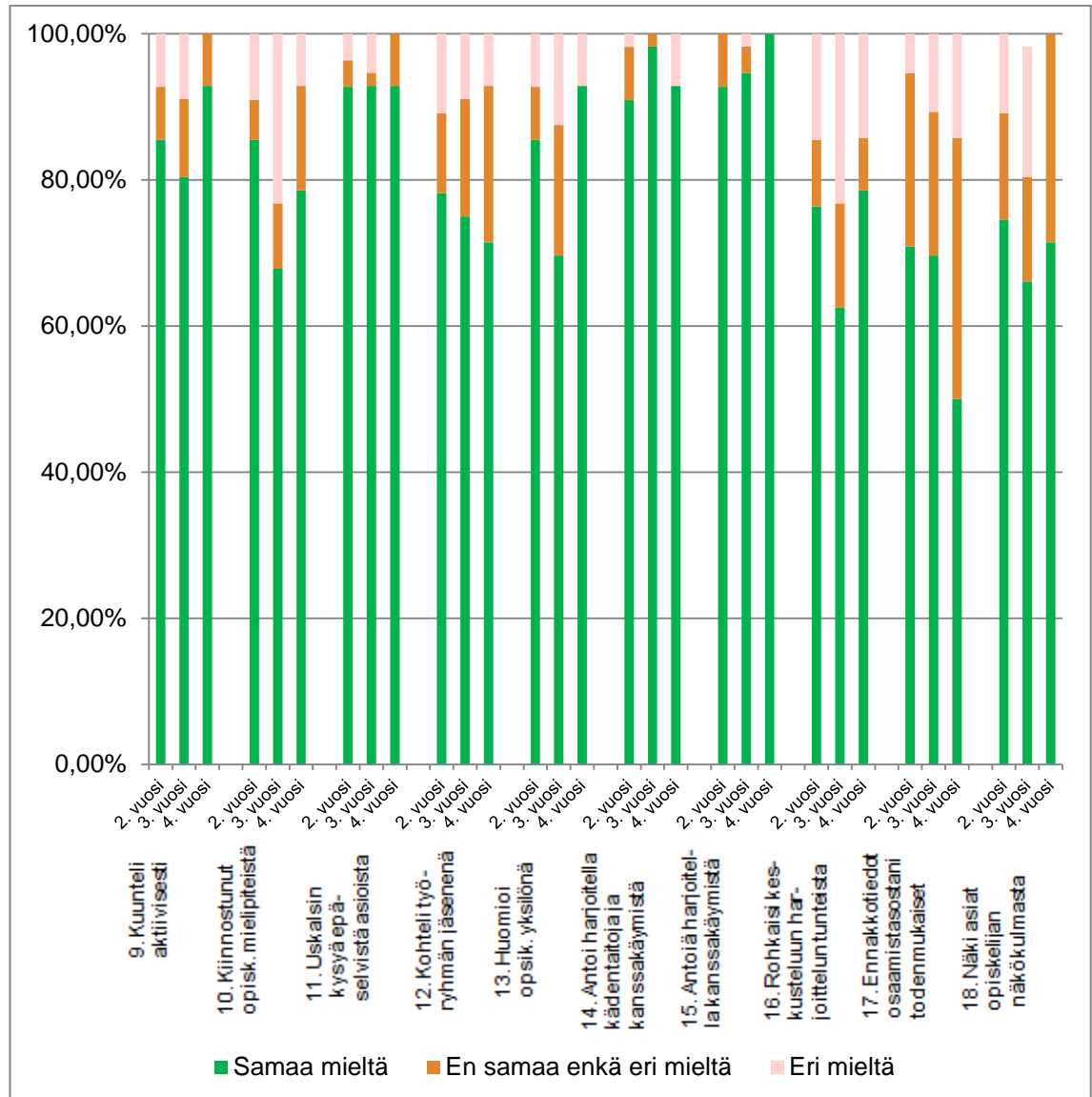

Kuvio 5. Harjoittelun lähiohjaajia koskevien vastausten jakauma.

Kuviossa 6 tarkastellaan lähiohjaajia koskevia vastauksia vuosikursseittain. Väittämässä 18 (lähiohjaaja kykeni tarkastelemaan asioita opiskelijan näkökulmasta) 3. vuosikurssilasten pylväs ei yllä 100 prosenttiin, sillä yhteen vastauslomakkeista oli jäänyt tyhjä kohta. 2. vuosikurssin opiskelijat olivat eniten samaa mieltä (93 %) väittämien 11 ja 15 kanssa, joissa selvitettiin, uskalsiko opiskelija kysellä epäselviä asioita ja antoiko lähiohjaaja harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa.

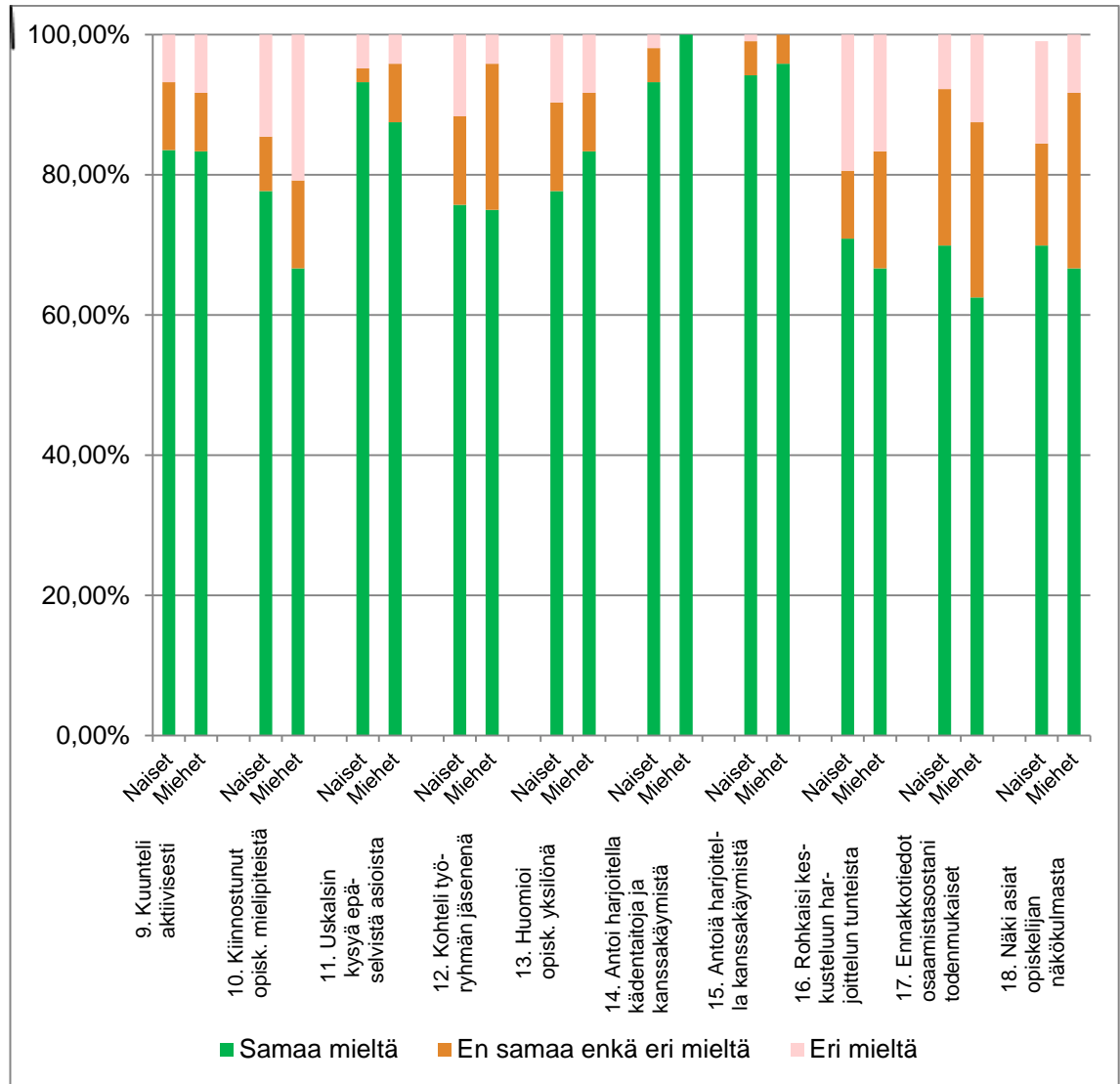
3. vuoden opiskelijat olivat 98 % samaa mieltä siitä, että lähiohjaaja antoi heidän harjoitella kädentaitoja ja kanssakäymistä harjoittelun aikana. Tämä väittämä on myös samalla ainut, josta 3. vuoden opiskelijat eivät olleet lainkaan eri mieltä. Eniten eri mieltä (23 %) he olivat siitä, että lähiohjaaja oli kiinnostunut opiskelijan mielipiteistä ja rohkaissut keskusteluun harjoittelun aikana heränneistä tunteista.

4. vuosikurssin opiskelijat eivät vastanneet mihinkään tämän osion väittämistä ”täysin eri mieltä”. 4. vuoden opiskelijat olivat eniten, ja samalla sataprosenttisesti samaa mieltä siitä, että lähiohjaaja antoi harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa. Kuitenkin he olivat vähiten samaa mieltä (50 %) siitä, että lähiohjaajan ennakkotiedot osaamistasosta olivat todenmukaiset.

Kuvio 6. Vastausten prosentuaalinen jakauma eri vuosikurssien kesken koskien harjoittelujen lähiohjaajia.

Kuviossa 7 näkyvät eroteltuna miesten ja naisten vastaukset koskien harjoittelujen lähiohjaajia. Miesten ja naisten kesken vastauksista ei löytynyt huomattavia eroavaisuuksia; kaikkien väittämien kohdalla erot olivat alle 11 prosenttiyksikköä. Miehet eivät antaneet yhtään eriävän mielipiteen vastausta väittämiin 14 (lähiohjaaja antoi harjoitella kädentaitoja ja kanssakäymistä) ja 15 (lähiohjaaja antoi harjoitella kanssakäymistä).

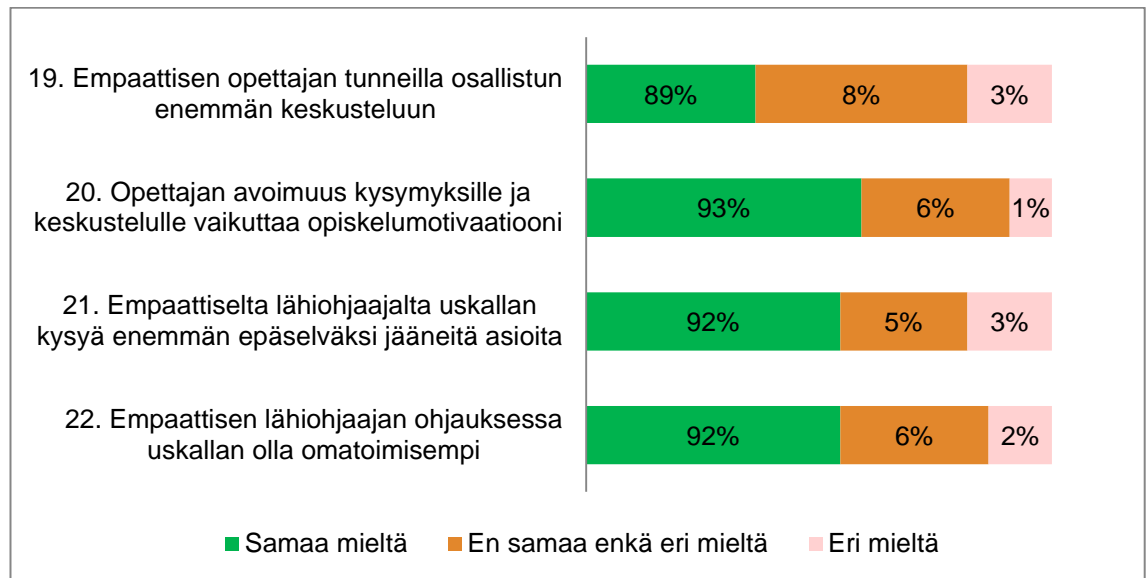
Kuvio 7. Harjoittelujen lähiohjaajia koskevat vastaukset opiskelijoilta.

6.4 Empatian vaikutus oppimiseen

Kyselyn neljännessä osiossa käsiteltiin empatian vaikutusta oppimiseen. Näitä väittämiä oli yhteensä neljä. Kuviossa 8 esitetään, miten vastaukset koskien empatian vaikutusta oppimiseen jakoutuivat. Paras keskiarvo 1,35 (vastaten ”täysin samaa mieltä”) saatiin väittämstä 21 (empaattiselta lähiohjaajalta uskallan kysyä enemmän epäselväksi jääneitä asioita) ja heikoin keskiarvo 1,6 (vastaten ”jokseenkin samaa mieltä”) tuli väittämstä 19 (empaattisen opettajan tunneilla osallistun enemmän keskusteluun).

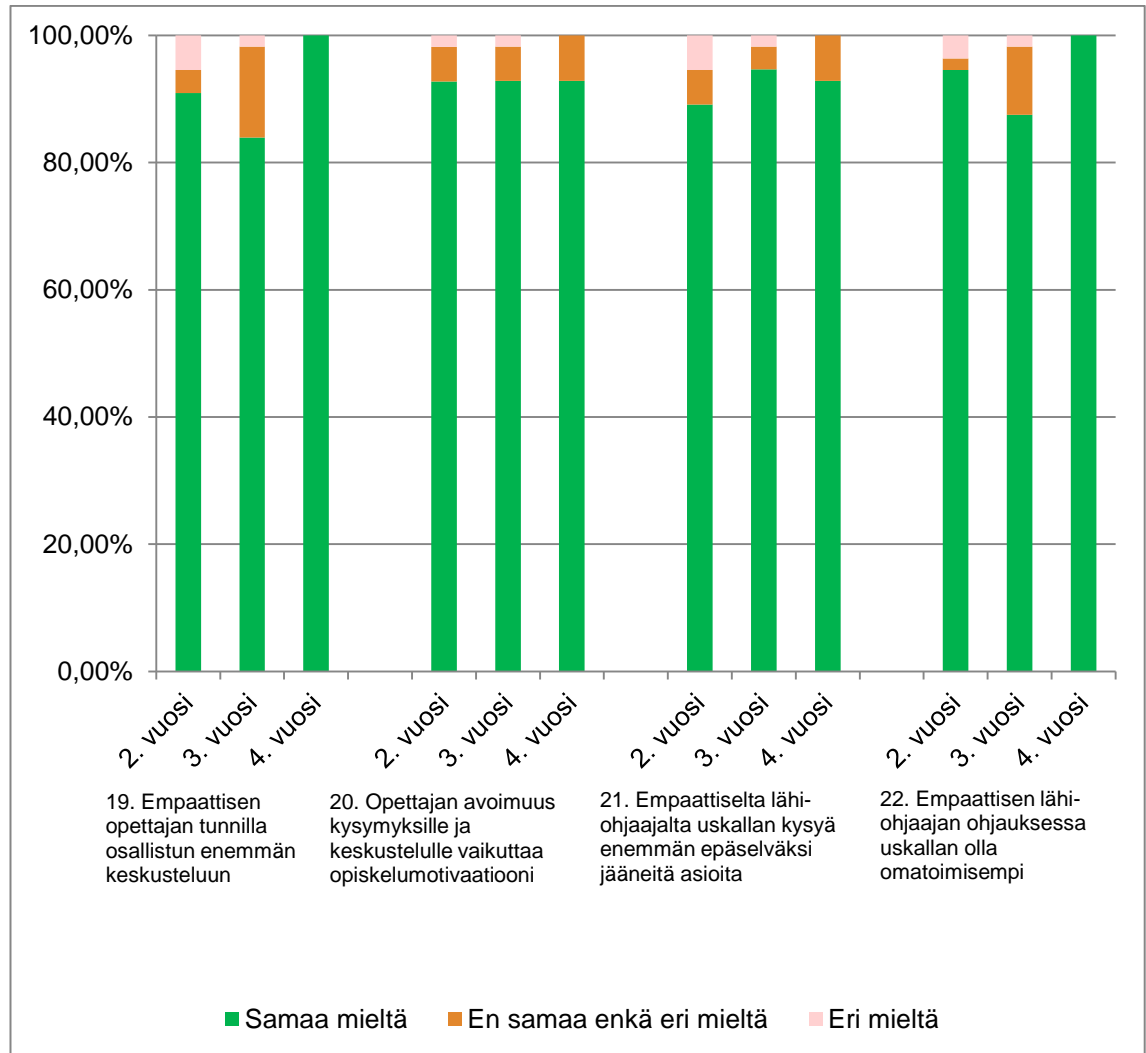
Tämän osion vastauksista yksikään ei jäänyt tyhjäksi, joten kaikissa väittämissä vastausprosentti oli 100 %.

Kaikissa tämän osion väittämissä annettiin eniten ”täysin samaa mieltä” vastauksia. Tässä osiossa ainoastaan yksi annettu vastaus oli ”täysin eri mieltä”.

Kuvio 8. Vastausten jakauma koskien empatian vaikutusta oppimiseen.

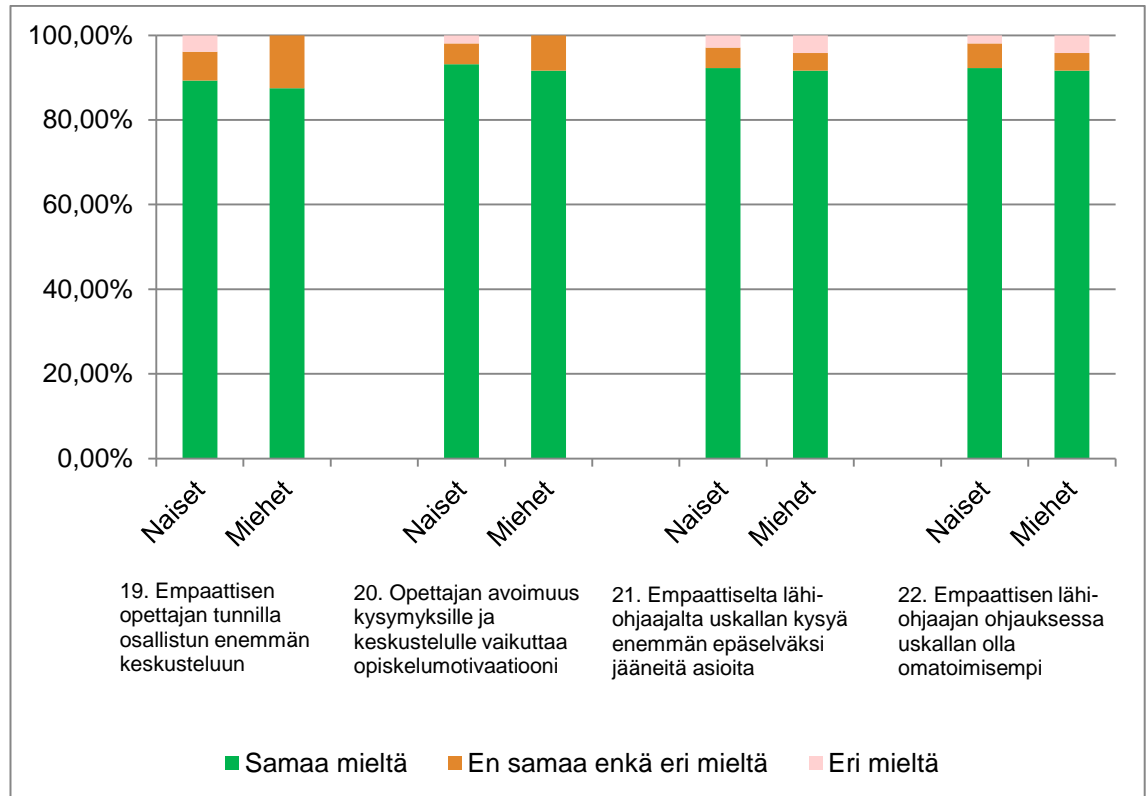
Kuviossa 9 nähdään jakauma vuosikursseittain vastauksissa empatian vaikutuksesta oppimiseen. 3. vuosikurssin opiskelijat olivat joka väittämän kohdalla 2 % eri mieltä. Eriävän mielipiteen vastauksia 4. vuosikurssin opiskelijoilta saatiin 0 %. Kaiken kaikkiaan vuosikurssien väliset erot tässä osiossa olivat pieniä. Suurin ero löytyi väittämän 19 (Empaattisen opettajan tunneilla osallistun enemmän keskusteluun) kohdalla, jossa ero samanmielisyydessä oli 16 prosenttiyksikköä 3. ja 4. vuoden kurssilaisten välillä.

Kuvio 9. Vastausten jakauma eri vuosikurssien välillä koskien empatian vaikutusta oppimiseen.

Kuviossa 10 esitellään miesten ja naisten vastausten eroja liittyen empatian vaikutuksista oppimiseen. Kaikkiaan miesten ja naisten välillä ei havaittu merkittäviä eroavaisuuksia, sillä suurin ero miesten ja naisten välillä oli maksimissaan 6 prosenttiyksikköä.

Kuvio 10. Naisten ja miesten erot koskien empatian vaikutusta oppimiseen.

6.5 Avoimet vastaukset

Kyselyn viimeisenä kohtana oli avoin kysymys empaattisen opettajan tai lähiohjaajan tärkeimmistä piirteistä. Yhdellä vastaajalla oli mahdollisuus antaa kysymykseen monta eri vastausta. 33 vastaajaa (26 %) jättivät vastaamatta avoimeen kysymykseen. Avoin kysymyksen kautta saatiin 290 mainintaa opettajan tai lähiohjaajan empaattisuudesta. Selkeimmin esille nousi opettajan tai lähiohjaajan empatiataidoista opiskelijan kuunteleminen. Kyselyyn vastanneista 36 % (n = 46) oli sitä mieltä, että empaattisen opettajan tai lähiohjaajan yksi tärkeimmistä piirteistä on opiskelijan kuuntelu.

Avointen kysymysten vastaukset luokiteltiin keskenään viiteen suurempaan alakategoriaan: ”kommunikointi ja vuorovaikutus”, ”opiskelijan huomiointi yksilönä”, ”opettajan/lähiohjaajan ammattitaito ja halu kehittyä”, ”opettajalta/lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä” ja ”piirteitä joita ei haluta empaattiselta opettajalta/lähiohjaajalta”.

Opettajan ja lähiohjaajan kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoihin kiinnitettiin monissa vastauksissa huomiota (taulukko 2). Kategoriaan liittyviä mainintoja tuli yhteensä 107

kappaletta, eli 37 % kaikista annetuista avoimista vastauksista. Tähän kategoriaan kuului myös eniten yksittäisistä empaattisista piirteistä esille noussut opiskelijan kuuntelu. Opiskelijan kuuntelun jälkeen toiseksi eniten mainittiin, että empaattisen opettajan tai lähiohjaajan olisi tärkeää olla kannustava ja rohkaiseva (n = 27). Myös palautteen antaminen ja rakentava keskustelu oli mainittu useampia kertoja. Opettajan ja lähiohjaajan kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja kuvailtiin muun muassa seuraavin tavoin:

”Hyvä ja avoin opiskelija-ohjaaja- suhde edistää oppimista, kun ei tarvitse jännittää tekemisiään tai kysymyksiään.”

”Tärkein piirre on kuuntelemisen taito, jolloin toinen osapuoli oppii toisen tavoista, piirteistä sekä lähtökohdista. Tämän jälkeen on varmasti helpompi opettaa toista sekä keskustella oppimisesta (esim. negatiiviset asiat, kritiikki), kun tuntee toisen.”

”Kannustavuus ja rohkaisu ilmentävät mielestäni parhaiten empatiakykyä.”

”Huomioi vaikeiden tilanteiden vaikutuksen opiskelijaan ja ottaa tarvittaessa vaikeatkin asiat puheeksi.”

”Empaattinen opettaja/lähiohjaaja rohkaisee ja tukee toimintaani. Tälle on helppo puhua ja häntä on helppo lähestyä. Ilmapiiiri on heti paljon rennompi.”

Taulukko 2. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät kommunikointiin ja vuorovaikutukseen.

Kyky selkeään kommunikointiin	Rakentava keskustelu opiskelijaa loukkaamatta
Kuuntelee opiskelijaa	Hyvä palautteenanto- / vastaanottokyky
Kannustava, rohkaiseva	Aikaa ja halua keskustella
Helposti lähestyttävä	Positiivinen asenne

Yhteensä 64 vastausta (22 %) saatiin liittyen opiskelijan huomiointiin yksilönä (taulukko 3). Eniten mainintoja saatiin mielenkiinnosta opiskelijaa kohtaan, asioiden tarkastelusta opiskelijan näkökulmasta ja yksilönä huomioimisesta, joista jokainen oli mainittu vä-

hintään 12 kertaa eri vastaajien toimesta. Tähän kategoriaan liittyviä yksittäisiä, kuvailuvia kommentteja annettiin seuraavanlaisesti:

”Muistaisi, että on ollut itsekin joskus opiskelija.”

”Tärkein, että on kiinnostunut opiskelijasta (edes nimi).”

”Suhtaudutaan ymmärtäväisesti siihen, että opiskelijat haluavat suuntautua erilaisiin hoitotyön osa-alueisiin, eikä oleteta että esimerkiksi psykiatriaan suuntautuvalla opiskelijalla olisi kiitettävät taidot esimerkiksi kirurgian toimenpiteissä.”

”On itse ’ihminen’, ei ylemmällä portaalla oleva puolijumala.”

Taulukko 3. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät opiskelijan huomiointiin yksilönä.

Mielenkiinto opiskelijaa kohtaan	Osa tarkastella asioita opiskelijan näkökulmasta
Mielipiteiden huomiointi	Näkee opiskelijan roolin
Joustavuus	Ei vaadita ammattilaisen osaamista
Kohtuullisen työmäärän antaminen	Opiskelijan kunnioittaminen
Opiskelijan panoksen arvostaminen	Myötäeläminen
On läsnä	

Opettajan ja lähiohjaajan ammattitaitoa oli myös kuvailtu osana empaattisuutta. Tähän kategoriaan luettiin kaikki vastaukset, jotka liittyivät opettajan opetukseen, lähiohjaajan ohjaukseen, ammattitaitoa edistäviin asioihin, opetuskäytäntöihin ja ammatillisiin valintoihin. Kaikista annetuista avoimista vastauksista 15 % koski opettajan ammattitaitoa ja siinä kehittymistä (taulukko 4). Vastaajat kuvailivat opettajan/lähiohjaajan ammatillista empaattisuutta seuraavanlaisesti:

”Opettajien tulisi ymmärtää myös, että opiskelijoilla on samaan aikaan meneillään muitakin kursseja koulussa. Varsinkin tehtävien suunnittelussa tämä on tärkeä ottaa huomioon.”

”Lähiohjaaja on aidosti kiinnostunut ohjaamaan opiskelijaa, joka myös näkyy.”

"Puututaan ns. 'mukana' uimiseen."

"Antaa 'löysää', ei sano mitä tulee heti tehdä; puuttuu tarvittaessa."

"Opettaja/ohjaaja kykenee suhtautumaan opiskelijan asemaan ammatin harjoittelijana, ei harjoittajana. Eli opiskelijalta ei vaadita ammattilaisen osaamista vielä."

Taulukko 4. Empaattisia opettajan/lähiohjaajan piirteitä, jotka liittyvät ammattitaitoon.

Halu oppia uutta ja kehittyä	Halu opettaa
On tavoitettavissa	Vahva ammattitaito
Tukee opiskelijaa	Kokonaiskuvan hahmottaminen
Tasa-arvoinen	Oikeudenmukainen
Tarpeeksi vaativa	Pysyy aiheessa / tavoitteissa
Selkeä suunnitelma	Tilannetaju
Antaa vastuuta	Luo motivaatiota
Auttaminen ja neuvominen tarvittaessa	

Avoimissa vastauksissa kuvailtiin empaattiselta opettajalta tai lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä. Empaattisia luonteenpiirteitä oli kuvattu 63 kertaa vastauslomakkeissa (21 % annetuista vastauksista), joista avoimuus (n = 12), ystävällisyys (n = 12) ja ymmärtäväisyys (n = 8) olivat eniten mainittuja piirteitä (taulukko 5). Muita luonteenpiirteitä mainittiin muutamia kertoja.

" – – se auttaa, että itse opettaja/ohjaaja on avoin ja rempseä → se vaikuttaa ilmapiiriin ym."

"Helposti lähestyttävä, ystävällinen, kohtelias."

"Empaattisuuteen kuuluu minun mielestäni myös huumori jolla pyrkii auttamaan tilanteissa."

"Kohtelee opiskelijoita ystävällisesti, ei ilmaise asioita ilkeällä äänensävyllä."

Taulukko 5. Opettajalta/lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä.

Avoin	Aktiivinen
Ystävällinen	Sympaattinen
Ymmärtäväinen	Asiallinen
Huumorintajuinen	Herkkä
Inhimillinen	Itsevarma
Luotettava	Sosiaalinen
Kärsivällinen	Lempeä asenne
Rehellinen	Kohtelias
Rento	Aito

Avointen vastausten kautta tuli myös ilmi piirteitä, joita opiskelijat eivät halua nähdä opettajalla tai lähiohjaajalla (taulukko 6). Ei-toivottuja piirteitä mainittiin yhteensä 12 kertaa. Vastajat kirjoittivat ei-toivotuista piirteistä muun muassa näin:

”Ei tuomitse, jos tekee tyhmää vaan kertoo miten kuuluu tehdä.”

”Osa vastata opiskelijan kysymyksiin, ilman että arvostelee opiskelijaa tai tämän osaamistasoa.”

Taulukko 6. Piirteitä, joita ei haluta empaattiselta opettajalta/lähiohjaajalta.

Ei suutu virheistä	Ei väheksy / tyrmää opiskelijaa
Ei aseta ennako-oletuksia	Ei nolaa / arvostelee

7 POHDINTA

7.1 Eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessä noudatettiin tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, eli rehellisyyttä sekä yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkiessa, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä lähteiden arvioimisessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Maailman lääkäriliitto laati vuonna 1964 Helsingin julistuksen, jossa esitellään ihmiseen kohdistuvaa lääketieteellistä tutkimustyötä ohjaavat eettiset periaatteet. Tämän jälkeen julistusta on kuitenkin päivitetty useaan otteeseen, jotta se vastaisi nykyajan eettisiin haasteisiin. (Lääkäriliitto 2017.) Vaikka Helsingin julistus on suunnattu ensisijaisesti lääkäreille, se sopii hyvin ohjaamaan myös hoitotieteellisen tutkimuksen, tässä tapauksessa opinnäytetyön, etiikkaa (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 212).

Julistuksessa todettiin muun muassa, että tutkimuksen suoritustapa ja tutkimusasetelma on kuvattava ja perusteltava riittävän tarkasti tutkimussuunnitelmassa. Lisäksi suunnitelmasta tulee ilmetä tutkimuksen eettiset periaatteet ja esimerkiksi tiedot tutkimuksen rahoittajasta. Tutkimussuunnitelma tulee arvioida ja hyväksyä pätevän sekä tutkijoista riippumattoman tahon toimesta. (Lääkäriliitto 2017.)

Helsingin julistuksessa annetaan myös ohjeita tutkittavien oikeuksien turvaamisesta. On tutkijan vastuulla suojella tutkittavien yksityisyyttä ja heidän luovuttamiensa tietojen luottamuksellisuutta kaikin tavoin. Tutkimukseen suostumisen tulee olla vapaaehtoista, eli jokaiselle tutkittavalle tulee kuvata riittävän tarkkaan tutkimuksen tavoitteet, menetelmät, riskit tutkittaville sekä muut tutkimukseen liittyvät seikat. Tutkittavilla on oltava mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta ja peruuttaa suostumuksensa milloin vain. Suostumus tutkimukseen on saatava mieluiten kirjallisena. Suostumusta hankittaessa tulee olla varovainen, ettei tutkittavalla ole tutkijaan sellaista suhdetta, mikä saisi hänet tuntemaan olevansa velvoitettu suostumaan. Lisäksi tutkittavilla tulee olla mahdollisuus tarkastella tutkimuksen lopputuloksia. (Lääkäriliitto 2017.)

Tähän opinnäytetyöhön anottiin tutkimuslupaa Turun ammattikorkeakoulun Terveystieteiden ja hyvinvoinnin tulosalueen koulutusjohtajalta, jolla ei ole henkilökohtaisia yhteyksiä opinnäytetyön tekijöihin. Anomuksen mukana lähetettiin opinnäytetyön suunnitelma, jossa kuvattiin mahdollisimman tarkasti opinnäytetyön tekotapa ja tarkoitus. Suunnitel-

massa oli huomioitu myös opinnäytetyötä ohjaavat eettiset periaatteet sekä selvitetty, ettei työ ole ulkopuolisen tahon rahoittama.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen otettiin sähköpostitse yhteyttä tutkimukseen tavoiteltavien ryhmien opettajiin, kerrottiin lyhyesti opinnäytetyön tarkoituksesta ja sovittiin mahdollisuudesta käyttää maksimissaan 15 minuuttia oppitunnin lopusta kyselyn täyttämiseen. Aineiston keruu toteutettiin eri kampuksella, jolla opinnäytetyön tekijät itse opiskelevat. Tällä tavoin pienennettiin mahdollisuutta, että tutkimukseen vastaavat olisivat tunteneet opinnäytetyön tekijät, mikä olisi puolestaan saattanut vaikuttaa heidän vastauksiinsa.

Opinnäytetyön aineistoa kerätessä kyselylomakkeet jaettiin henkilökohtaisesti, jolloin voitiin samalla kertoa suullisesti mahdollisimman tarkkaan tutkimuksen luonne ja selittää tutkimukseen osallistumisen olevan täysin vapaaehtoista. Vastaajille kerrottiin, että vain opinnäytetyön tekijät näkivät ja käsittelivät vastauslomakkeita, jotka säilytettiin muiden tavoittamattomissa lukitussa paikassa. Tutkittaville selvitettiin tutkimusaineiston hävitettävän opinnäytetyön valmistuttua. Kyselylomakkeita jaettaessa kerrottiin lisäksi miten opinnäytetyön tekijöihin saa yhteyden, mikäli vastaaja haluaa peruuttaa suostumuksensa myöhemmin. Tämä antoi opinnäytetyöhön osallistuville mahdollisuuden tietoiseen suostumukseen. Opinnäytetyöhön ei sisällynyt erillistä suostumuslomaketta, mutta kyselylomakkeen alussa selvitettiin vastaamisen tulkittavan suostumukseksi. Vastaajat voivat tarkastella opinnäytetyön lopputuloksia julkaistusta opinnäytetyöstä.

Tutkimustyön tulee olla oikeudenmukaista, eli tutkittaviksi valikoituvien on oltava tasarvoisia. Otos ei saa perustua esimerkiksi tutkijan valta-asemaan, eikä ei-toivottuja mahdollisia tutkittavia saa jättää otoksen ulkopuolelle. Oikeudenmukaisuuden harkitseminen on erityisen tärkeää, kun otos ei ole satunnainen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 221.) Tämän opinnäytetyön perusjoukon opiskelijaryhmät nähtiin tasarvoisina opinnäytetyön otokseen sopimista ajatellen. Opinnäytetyön harkinnanvaraisen otoksen määrittäminen perustui perusjoukkoon sopivien opiskelijaryhmien paikallaoloon Ruiskadulla viikolla 10. Lisäksi otoksen valinnassa harkittiin, olivatko ryhmien tunnit sellaisia, että niistä oli mahdollista varata aikaa aineistonkeruulle. Lopulliseen otoksen valintaan vaikutti myös tunteja pitäneiden opettajien suostumus.

Vastaajien anonymiteetista tulee huolehtia tuloksia esiteltäessä. Jos aineistosta esimerkiksi erottuu pieniä alaryhmiä, tulee pohtia, onko niiden tulosten raportointi eettisesti suotavaa tunnistettavuuden takia. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 221.)

Tämän opinnäytetyön tuloksien pienimmät ryhmät, miespuoliset hoitajaopiskelijat ja 4. vuosikurssin opiskelijat erotettiin tuloksia esiteltäessä muista taustatiedoista. Näin pyrittiin varmistamaan, ettei ryhmiin kuuluvia kyetä tunnistamaan, vaikka ryhmäkoot olivatkin pieniä.

Helsingin julistuksessa todetaan tutkimuksen tulevan perustua aiheen tieteellisen kirjallisuuden perusteelliseen tuntemukseen (Lääkäriliitto 2017). Opinnäytetyön teoriapohjaa muodostettaessa pyrittiin tutustumaan empatiaa sekä hoitoalan opiskelijoita, opettajia ja lähiohjaajia koskeviin tutkimuksiin mahdollisimman laajasti ja tarkasti. Tiedonhaku toteutettiin käyttämällä erilaisia saatavilla olevia tietokantoja, muun muassa Cinahl, Elsevier: Science direct, Medic, Google Scholar ja Pubmed. Tietokantojen lisäksi tutkimuksia löytyi tarkastelemalla jo löydettyjen tutkimusten lähdeluetteloita. Ajankohtaista teoriapohjaa rakennettiin tutkimalla muun muassa tutkimusraportteja, tieteellisiä artikkeleita sekä alan kirjallisuutta. Tiedon voimassaolevuuden turvaamiseksi pyrittiin tarkastelemaan vain viimeisen kymmenen vuoden sisällä julkaistua tietoa. Empatiaa määriteltäessä tutkittiin myös tätä vanhempia tietolähteitä, sillä alkuperäinen määritelmä koettiin tärkeäksi käsitteen kokonaisvaltaiselle ymmärtämiselle. Teoriapohjassa pyrittiin parhaan tietämyksen mukaan myös tuomaan esiin, mikäli tutkimusaiheesta oli olemassa ristiriitaista tutkimustietoa.

Tutkimuksessa tulee välttää plagiointia, eli toisen henkilön kirjoittamiin teksteihin viittaamista ilman asianmukaisia lähdeviittemerkintöjä. Internetissä saatavina olevia sähköisiä tutkimuksia koskevat samat plagiointisäännöt kuin paperiversioita. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 224–225.) Tässä opinnäytetyössä pyrittiin lähdeviitteiden avulla ilmaisemaan mahdollisimman tarkasti, mistä lähteistä opinnäytetyön tulosten ulkopuolinen tieto oli saatu. Tutkimuksen tulosten raportoinnissa tulee välttää tulosten sepittämistä. Tämä tarkoittaa, ettei tutkijalla ole aineistoa tulosten perusteeksi tai tuloksia kaunistellaan tai muutetaan. Tuloksia raportoitaessa niitä ei tule arvottaa käyttämällä esimerkiksi ”vain” tai ”jopa” ilmaisuja. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 225.) Tässä opinnäytetyössä kerätystä aineistosta koostetut tulokset pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman objektiivisesti luvussa 6: Opinnäytetyön tulokset. Kaikki tulokset pohjautuivat kerättyyn aineistoon.

7.2 Luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella esimerkiksi validiteetin näkökulmasta. Validiteetilla tarkoitetaan, mittaako tutkimus juuri sitä mitä sen on ollut tarkoituskin mitata. Mittarin tulee olla oikein valittu, sen tulee mitata haluttua tutkimusilmiötä ja sen käsitteiden tulee olla luotettavasti operationalisoituja luotettavien tulosten saamiseksi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 189–190.)

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoitus tarkastella, miten hoitotyön opiskelijat arvioivat opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuutta opintojensa eri vaiheessa. Lisäksi tarkasteltiin miten opettajan tai lähiohjaajan empaattisuus vaikuttaa opiskelijan opiskeluympönteisyyteen opintojen eri vaiheissa. Opinnäytetyötä varten kehitettiin oma mittari, sillä vastaavaa tutkimusilmiötä mittaavaa mittaria ei ollut valmiina olemassa suomeksi tai englanniksi. Koska tarkoitus oli tutkia hoitotyön opiskelijoiden mielipiteitä, kyselylomake jaettiin perusjoukkoon sopiville harkinnanvaraiseen otokseen valikoituneille hoitotyön opiskelijoille.

Uutta mittaria kehitettäessä on tärkeää arvioida sen teoreettista rakennetta luotettavuuden kannalta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 191). Mittari katsottiin kattavaksi ja rakenne selkeäksi, sillä muuttujat oli jaettu osioihin. Opettajan empaattisuuden osio vastasi tutkimusongelmaan 1, lähiohjaajan empaattisuuden osio vastasi tutkimusongelmaan 2 ja osio empatian vaikutuksesta oppimiseen vastasi tutkimusongelmaan 3. Lisäksi kyselylomakkeessa oli mahdollisuus omaan vapaaseen perusteluun avoimessa kysymyksessä, joka vastasi tutkimusongelmiin 1 ja 2. Mittarista pyrittiin rakentamaan mahdollisimman kattava huomioiden, ettei siitä tulisi liian pitkä. Tutkimusilmiöstä pyrittiin muodostamaan mahdollisimman selvärajainen, jotta sitä kyettiin mittaamaan luotettavasti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 190). Selvyyden vuoksi empatia sekä arvioinnissa ajateltavat hoitotyön opettaja ja lähiohjaaja määriteltiin mittarissa.

Heikot tai puutteelliset vastausohjeet lisäävät tutkimustulosten epäluotettavuutta. Tutkittavien lähtötiedot tutkimusilmiöstä saattavat vaihdella, mikä voi vaikuttaa vastauksiin. Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voi lisätä esimerkiksi laatimalla selkeät ja yksiselitteiset vastausohjeet sekä antamalla konkreettisen esimerkin vastauksen antamisesta. (Hirsjärvi ym. 2010, 195; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 64–65.) Tämän opinnäytetyön luotettavuutta parantaa se, että opinnäytetyön tekijät olivat pai-

kalla kyselylomakkeita jaettaessa. Tällöin annettiin mahdollisimman tarkat ohjeet mittarin täyttämisestä ja vastaajilla oli mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä.

Mittarin esitestaaminen on erityisen tärkeää, kun käytetään uutta, kyseistä tutkimusta varta vasten kehitettyä mittaria. Esitestaamisessa mittarin luotettavuutta ja toimivuutta arvioidaan tutkimusotosta vastaavalla pienemmällä vastaajajoukolla. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 191.) Tämän opinnäytetyön mittarin toimivuutta esitettiin opinnäytetyöryhmän suunnitelmaseminaarissa, jolloin kyselyyn vastanneilta opiskelijoilta saatiin lisää arvokasta tietoa kysymysten toimivuudesta ja kehittämiskohteista sekä lomakkeen täyttämisen kestosta. Mittari muokattiin lopulliseen muotoonsa esitetauksen perusteella. Mittari oli myös osa opinnäytetyön suunnitelmaa, joka hyväksyttiin opinnäytetyön ohjaajalla ja Turun ammattikorkeakoulun Terveystieteiden ja hyvinvoinnin tulosalueen koulutusjohtajalla.

Tutkimusilmiöön liittyvään kirjallisuuteen perehdyttiin mahdollisimman tarkasti, jotta teoreettiset käsitteet saatiin operationalisoitua mitattaviksi muuttujiksi mittaria varten (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 191). Lisäksi muuttujien operationalisoinnissa käytettiin opinnäytetyön tekijöiden kokemustietoa. Teoriatieto, jonka mukaan mittarin muuttujat operationalisoitiin, perustui tutkimustietoon empatiasta sekä opettajista ja lähiohjaajista. Tutkimustieto esiteltiin opinnäytetyön teoriapohjassa. Kansainvälinen tutkimustieto valikoitui mukaan, mikäli sen pohjana olevan hoitotyön opetuksen ja harjoittelun ohjauksen katsottiin pääpiirteittäin vastaavan suomalaista hoitoalan opetusta ja harjoittelun ohjausta. Hoitotyön opettajien empaattisuutta koskeva teoriapohja yleistettiin osittain koskemaan myös lähiohjaajia, sillä ohjaaja toimii harjoittelun aikana opiskelijan henkilökohtaisena opettajana.

Mittarin muuttujat koettiin luotettaviksi, tosin muuttujien 14 (Lähiohjaaja antoi minun harjoitella kädentaitoja ja kanssakäymistä potilaan kanssa) ja 15 (Lähiohjaaja antoi minun harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa) luotettavuutta heikensi niihin jäänyt toisto kanssakäymisen harjoittelusta. Toisto huomattiin ensimmäisen aineistonkeruun jälkeen. Koska osa vastaajista oli jo vastannut kyselyyn, mittari päätettiin jättää muokkaamatta, jotta kaikki vastaukset olivat verrattavissa toisiinsa.

Osa opiskelijoista oli aloittanut opintonsa keväällä ja osa syksyllä. Tämän vuoksi kaikki eivät olleet varmoja, monenhenko vuoden opiskelijoita olivat. Myöskään tuloksista ei näin ilmene, että 2. vuosikurssin opiskelijat saattavat todella olla opintojensa alkuvaiheessa ja 3. vuosikurssin opiskelijat aivan loppuvaiheessa. Tulevaisuudessa kysyttäi-

siin opiskelijoiden opintovaihe eri tavalla, selkeämmin ymmärrettävässä muodossa (esimerkiksi opiskeltujen lukukausien määrä).

Kvantitatiivisessa tutkimustavassa omat haasteensa tuo tutkimuksen ulkoisen validiteetin arvioiminen. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan mittaamisesta riippumattomia tekijöitä, jotka mahdollisesti vaikuttavat tutkimustuloksiin. On esimerkiksi mahdotonta tietää, kuinka rehellisiä vastaajat ovat olleet tai kuinka vakavasti he ovat suhtautuneet kyselyyn. Väärinymmärryksiä on vaikea huomata, eikä voida olla täysin varmoja, kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat olleet. (Hirsjärvi ym. 2010, 195; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 64–65, 193.) Vastaajia esimerkiksi kehoitettiin arvioimaan väittämiä viimeisen opintojakson tai harjoittelun pohjalta. Tämä on saattanut vaikuttaa vastaajien mielipiteisiin ja annettuihin vastauksiin. Lisäksi vastaajien oma empaattisuus todennäköisesti vaikutti heidän arvioonsa opettajien ja lähiohjaajien empaattisuudesta.

Tutkimuksen ulkoiseen validiteettiin vaikuttaa myös otoksen ja kadon suhde (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 193). Katoa pyrittiin pienentämään tekemällä kyselyyn vastaaminen mahdollisimman helpoksi. Opinnäytetyö esiteltiin, kyselylomakkeet jaettiin sekä kerättiin pois yhdellä kertaa. Katoon vaikutti esimerkiksi vastaajiksi tavoiteltujen opiskelijaryhmien läsnäolo Ruiskadun kampuksella. Jonkin tutkinto-ohjelman tavoitellut opiskelijat saattoivat esimerkiksi olla harjoittelussa aineiston keruuseen varautulla viikolla. Aineistonkeruuhetkellä ryhmästä poissaolleita opiskelijoita oli kokonaiskadosta 20. Osa valittujen ryhmien läsnä olleista opiskelijoista ei voinut osallistua, sillä he eivät olleet vielä käyneet harjoittelussa. Näitä opiskelijoita kokonaiskadosta oli puolestaan yhdeksän. Kuitenkin tavoitellusta otoskoosta saavutettu otos oli 79 %.

Saavutetun otoksen (127 opiskelijaa) koettiin olevan tarpeeksi suuri, jotta opinnäytetyön tuloksia pystyttiin yleistämään. Täten tuloksia voi harkiten yleistää kaikkiin Turun ammattikorkeakoulun suomenkielisten sairaanhoitajapohjaisten tutkinto-ohjelmien opiskelijoihin, jotka toteuttavat opintojaan päivätoteutuksena ja ovat suorittaneet vähintään yhden käytännön harjoittelun.

Opinnäytetyön suunnitelmaa tehtäessä oletettiin, että aineistoa kerätessä voidaan tutkia vasta aloittaneita ryhmiä, jotka ovat käyneet kuitenkin yhdessä harjoittelussa ja vastaavasti loppupäässä opiskelija olevia ryhmiä, jotka suorittavat viimeisiä erikoistumis-harjoitteluja. Lopulta 2. ja 3. vuoden opiskelijoista saatiin selkeästi suurimmat edustukset, joten oli luotettavampaa vertailla näitä ryhmiä keskenään. Vaikka 4. vuosikurssin opiskelijoita oli vähemmän kuin muiden vuosikurssien, 3. ja 4. vuosikurssin opiskelijoita

ei haluttu yhdistää isommaksi ”loppupuolella opiskeluissaan olevat” -ryhmäksi, sillä vuosikurssien vastaukset erosivat osin selkeästi toisistaan.

Opinnäytetyön tutkimusprosessista ja otoksen valinnasta pyrittiin tekemään mahdollisimman läpinäkyvät, mikä paransi opinnäytetyön luotettavuutta. Prosessi pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman tarkasti käytettyjä metodeja ja aineistonkeruutilanteita myöten.

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös sen reliabiliteetti, joka tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja mittarin kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittarin reliabiliteettiin vaikuttaa muun muassa sen kyky tuottaa sama tulos eri vastauskerroilla ja kahden eri mittaajan saama yhteneväinen mittaustulos. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015, 189, 194–195.) Aineistoa yhdisteltäessä vastaajien esitietojen perusteella vastaukset eivät poikenneet toisistaan merkittävästi eri aineistonkeruutilanteista huolimatta. Toisaalta kaikille vastaajille teetettiin kysely vain kerran. Avoimen kysymyksen vastausten sisällönanalyysi toteutettiin molempien opinnäytetyön tekijöiden puolesta. Tämä lisää tulosten luotettavuutta. Lisäksi tuloksia tarkasteltiin useaan kertaan kummankin opinnäytetyöntekijän toimesta.

7.3 Tulosten tarkastelua

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää hoitoalan opettajien ja käytännön harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta hoitoalan opiskelijoiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli myös tarkastella, kokivatko opiskelijat opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuuden vaikuttaneen heidän omaan opiskelumuonteisyyteensä. Tuloksia tutkittiin myös siitä näkökulmasta, oliko vuosikurssilla tai sukupuolella vaikutusta opiskelijan mielipiteisiin.

Kaikista hoitotyön opettajien empaattisuutta koskevista väittämistä oltiin vähintään 50 % samaa mieltä. Hoitotyön opettajia koskevien väittämien kanssa eniten samaa mieltä oltiin siitä, että opettajilla oli ollut positiivinen asenne opiskelijoita kohtaan – tätä mieltä oli 84 % vastaajista. Vähiten samaa mieltä oltiin siitä, että hoitotyön opettajat olivat olleet joustavasti tavoitettavissa, huomioineet opiskelijat yksilöinä ja tarkastelleet asioita opiskelijan näkökulmasta. Verrattuna kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoihin, toisen vuoden opiskelijat olivat lähes kaikkien hoitotyön opettajaa koskevien väittämien kanssa enemmän samaa mieltä. Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltaessa huomattiin

miesten olleen naisia enemmän sitä mieltä, että opettaja oli joustavasti tavoitettavissa, opiskelija huomioitiin yksilönä tai että opettaja kykeni tarkastelemaan asioita opiskelijan näkökulmasta.

Kaikista harjoittelujen lähiohjaajien empaattisuutta koskevista väittämistä oltiin vähintään 68 % samaa mieltä. Lähiohjaajista saatuja vastauksia tarkasteltaessa huomattiin, että eniten samaa mieltä oltiin siitä, että lähiohjaajat olivat antaneet opiskelijan harjoitella kanssakäymistä sekä kädentaitoja potilaan kanssa. Näin vastasi 94 % opiskelijoista. Eniten eri mieltä oltiin siitä, että lähiohjaaja oli rohkaissut keskustelemaan harjoittelun aikana heränneistä tunteista. Vähiten samaa mieltä olevia vastauksia annettiin väittämään ”lähiohjaajan ennakkotiedot osaamistasosta vastasivat todellisuutta”. Harjoittelun lähiohjaajia koskevat mielipiteet jakautuivat vuosikursseittain ja sukupuolen mukaan pääosin tasaisesti. Myös empatian vaikuttavuudesta oppimiseen oltiin hyvin samaa mieltä riippumatta siitä, millä vuosikurssilla vastaaja oli tai kumpaa sukupuolta hän edusti.

Kyselylomakkeessa viimeisenä oli avoin kysymys, johon vastaaja sai kertoa hänen mielestään empaattisen opettajan tai lähiohjaajan tärkeimmät piirteet. Vastauksista nousi esille piirteitä, jotka liittyivät kommunikointiin ja vuorovaikutukseen, opiskelijan huomioimiseen yksilönä, ammattitaitoon sekä toivottuihin luonteenpiirteisiin. Lisäksi nostettiin esille piirteitä, joita opettajalla tai lähiohjaajalla ei toivota olevan. Erityisesti esille nousi avoimista vastauksista opettajan ja lähiohjaajan taito kuunnella opiskelijaa. Toiseksi eniten mainintoja tuli siitä, että tärkeintä on opettajan ja lähiohjaajan rohkeisuus ja kannustavuus.

Tämä opinnäytetyö sekä tuotti uutta että vahvisti vanhaa olemassa ollutta tutkimustietoa. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin nimenomaan tutkimaan opiskelijoiden mielipiteitä opettajien ja lähiohjaajien empaattisuudesta ja empaattisista piirteistä. Lukuun ottamatta Mikkosen, Kynkään ja Kääriäisen (2015) tutkimusta, aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty yleisesti opiskelijoiden mielipiteitä hoitotyön opettajista ja siitä millainen on hyvä opettaja tai lähiohjaaja. Edellä mainittu tutkimus toteutettiin pienelle kohderyhmälle kvalitatiivisena tutkimuksena, kun taas tässä opinnäytetyössä kyseessä oli kvantitatiivinen poikittaistutkimus suuremmalle otokselle. Aiemmissa tutkimuksissa ei ole tutkittu, onko opiskelijan opintovaiheella merkitystä siihen, miten hän kokee opettajan tai lähiohjaajan empaattisuuden. Tämä oli myös ensimmäinen aiheesta tehty tutkimus, jossa kohderymänä olivat Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat.

Uuden tutkimustiedon lisäksi opinnäytetyöllä myös vahvistettiin jo olemassa olevaa tutkimustietoa. Mikkosen ym. (2015) tutkimuksen perusteella hoitotyön opettajan empaattisuus johti parempaan kommunikaatioon opettajan kanssa, mahdollisti positiivisen kaksivuoroisen kanssakäymisen, antoi mahdollisuuden kysyä ja ilmaista huolensa ja pyytää selvennystä annettuihin tehtäviin. Myös Chanin ym. (2017) tutkimuksessa suurin osa hoitoalan opiskelijoista oli sitä mieltä, että opiskelijan ja opettajan hyvä suhde vaikuttaa positiivisesti heidän oppimiseensa. Hyvässä opettaja-opiskelijasuhteessa he esittivät todennäköisemmin kysymyksiä opettajalle. Samansuuntaisiin tuloksiin päästiin tässä opinnäytetyössä väittämien 19 (empaattisen opettajan tunteilla osallistun enemmän keskusteluun), 20 (opettajan avoimuus kysymyksille ja keskustelulle vaikuttaa opiskelumotivaatioon) ja 21 (empaattiselta lähiohjaajalta uskallan kysyä enemmän epäselväksi jääneitä asioita) vastausten perusteella.

Rimpeläisen (2006) tutkimuksen mukaan pedagogisesti empaattinen opettaja huomioi oppilaan ominaisuudet ja lähtökohdat. Myös Hattie (2008) korosti oppilaan kulttuurista, perheestä ja kokemuksista johtuvan yksilöllisyyden hyväksymistä, sillä sen havaittiin parantavan opettaja-oppilassuhdetta. Erilaisuuden sietäminen ja inhimillisten ominaisuuksien kunnioittaminen on luontaisempaa ja helpompaa empaattiselle opettajalle. Tämän opinnäytetyön tulosten mukaan lähiohjaajien osalta opiskelijan huomiointi yksilönä oli onnistunut opettajia paremmin. Vastausten perusteella 79 % lähiohjaajista otti opiskelijan huomioon yksilöllisesti, kun taas vastaava luku hoitotyön opettajien keskuudessa oli 50 %. Vastaaajista 68 %:n mielestä lähiohjaajalla oli totuudenmukaiset ennakkotiedot opiskelijan osaamisesta, eli lähtökohdat oli huomioitu melko hyvin.

Hattien (2008) mukaan hyvän opettaja-oppilassuhteen kehittämiseen vaadittiin opettajalta kuuntelemisen taitoa, empaattisuutta sekä välittävää ja positiivista asennetta. Myös Bloguţ (2014) totesi, että opettajan tulee olla avoin kommunikaatiolle ja kuunnella oppilaita aktiivisesti. Samoja mielipiteitä löydettiin tähän opinnäytetyökyselyyn vastanneilta; avoimen kysymyksen kautta selkeimmin esille nousi opettajan tai lähiohjaajan empatiataidoista opiskelijan kuunteleminen, jonka vastasi 36 % vastaajista. Kyselyn perusteella vastaajat olivat sitä mieltä, että hoitotyön opettajista 80 % ja lähiohjaajista 84 % kuunteli aktiivisesti. Hoitotyön opettajista 84 %:lla arvioitiin olevan positiivinen asenne.

Bloguţ:n (2014) artikkelissa käsiteltiin myös opettajan empaattisuutta. Opettajan empaattisuuden osa-alueisiin sisältyi opettajan kyky analysoida omien kommunikointitaitojensa vahvuuksia ja heikkouksia, taito kohdella oppilaita tasa-arvoisesti ilman ennakk-

koasenteita sekä kyky tarkastella asioita oppilaan näkökulmasta. Saatujen kyselytulosten mukaan 77 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että opettajat olivat kohdelleet heitä tasa-arvoisesti. Lähiohjaajien kohdalla oltiin sitä mieltä, että 76 % heistä oli kohdellut opiskelijaa työryhmän jäsenenä, ei työvoimana. Opiskelijat olivat sitä mieltä, että 54 % opettajista ja 69 % lähiohjaajista kykeni tarkastelemaan asioita opiskelijan näkökulmasta. Opiskelijoista 20 % oli edellä mainituista väittämistä eri mieltä opettajien ja 14 % lähiohjaajien kohdalla.

Romppanen (2011) korostaa harjoittelun lähiohjaajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta. Ohjaus auttaa opiskelijoita lievittämään hoitotilanteissa koettua ahdistusta, syventää ymmärrystä sekä motivoi opiskelijaa. Ohjaajan kanssa käydyt keskustelut selkeyttävät opiskelijan ajatuksia erilaisten hoitotilanteiden jälkeen ja auttavat käsittelemään tilanteiden herättämiä tunnetiloja. Opinnäytetyökyselyn vastausten perusteella 70 % koki, että lähiohjaaja oli rohkaissut keskustelemaan harjoittelun aikana heränneistä tunteista. Myös avoimen kysymyksen kautta nousi esille se, että opiskelijat toivoivat lähiohjaajalta keskustelun taitoa.

Käytännön harjoitteluissa tasa-arvoinen kohtelu ja lähiohjaajan realistiset ennakkotiedot opiskelijan osaamistasosta ylläpitävät opiskelijoiden omaa empaattisuutta. Harjoittelun aikainen opiskelijan huono kohtelu voi johtaa muun muassa vähättelyyn, nöyryytyksen ja riittämättömyyden tuntemuksiin. (Niemi-Murola 2015, Teuho ym. 2017.) Myös Gidman (2011) on tutkimuksissaan tullut siihen tulokseen, että hoitajaopiskelijoille on tärkeää kokea olevansa osa työyhteisöä. Tähän kyselyyn vastanneista opiskelijoista 9 % oli eri mieltä siitä, että lähiohjaajan ennakkotiedot osaamistasosta olivat todenmukaiset ja 10 % koki, ettei häntä kohdeltu työryhmän jäsenenä. Lovrić:n ym. (2014) tutkimuksessa eri vuosiluokkien hoitajaopiskelijat arvioivat lähiohjaajansa osoittavan empatiaa ohjaaja-opiskelijasuhteessa usein. Vuosiluokkien välillä ei ollut arvioinnissa merkittäviä vaihteluja. Myös tämän opinnäytetyön vastauksissa eri vuosikurssien opiskelijat olivat enimmäkseen samaa mieltä lähiohjaajan empaattisten piirteiden toteutumisesta, pääasiassa ilman suuria vaihteluja vuosikurssien välillä.

Sekä Gidman ym. (2011) että Al-Hadam ym. (2014) olivat tutkineet lähiohjaajan luonteenpiirteiden vaikutuksia opiskelijan oppimisintoon sekä kykyyn sopeutua oppimistilanteisiin. Tärkeänä pidettiin muun muassa ohjaajan kykyä ymmärtää opiskelijan harjoittelukokemusta, rentoa ja kannustavaa ohjaajasuhdetta sekä tiettyjä persoonallisuuden piirteitä. Näistä mainittiin esimerkiksi ystävällisyys, kärsivällisyys, helposti lähestyttävissä oleva, ymmärtäväinen, rehellinen, kunnioittava ja innostunut ohjaajan roolistaan.

Myös tämän opinnäytetyön tulosten perusteella nousi esille samoja asioita. Esimerkiksi avoimen kysymyksen kautta saaduista vastauksista kahdeksi isoksi kategoriaksi saatiin ”opettajan ja lähiohjaajan ammattitaito ja halu kehittyä” ja ”opettajalta ja lähiohjaajalta toivottuja luonteenpiirteitä”, jotka sisältävät samoja teemoja. Näistä esimerkiksi ”opettajan/lähiohjaajan halu oppia uutta ja kehittyä” ja ”vahva ammattitaito” sekä ”ystävällinen”, ”ymmärtäväinen” ja ”avoin” mainittiin useampaan otteeseen. Mainintoja tuli myös siitä, että opettajan/lähiohjaajan toivotaan näkevän opiskelijan rooli ja osaavan tarkastella asioita opiskelijan näkökulmasta.

Tästä opinnäytetyöstä saatuja tuloksia voivat hyödyntää Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön opettajat sekä käytännön harjoittelujen lähiohjaajat, jotka haluavat tarkastella empatiataitojaan ja kehittää niitä. Lisäksi tulokset ovat hyödynnettävissä sekä opettajien että lähiohjaajien esimiehille ajatellen empatian painottamista koulutuksissa.

7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tulevaisuudessa samaa aihetta voisi tutkia monistakin eri näkökulmista, jotta saataisiin aiheesta syvempi ymmärrys. Tutkimuksen voisi teettää esimerkiksi toisessa oppilaitoksessa. Luotettavuuden kannalta tutkimus olisi paras toistaa suomalaisessa ammattikorkeakoulussa, koska koulutusohjelman rakenne on pääpiirteittäin sama ja kulttuurieroista johtuvia virheitä tulisi mahdollisimman vähän. Vuosikursseista johtuvia eroja pystyttäisiin myös tarkastelemaan syvemmin, jos samasta aiheesta tehtäisiin poikittais- tutkimuksen sijasta pitkittäistutkimus. Tällä tavoin saataisiin tietoa opiskelijoiden mielipiteiden kehittymisestä opiskelujen jatkuessa pidemmälle.

Saman aiheen tiimoilta voisi tutkia myös missä määrin opettajan tai lähiohjaajan empaattisuus vaikuttaa opiskelijan empaattisuuden kehittymiseen. Lisäksi olisi hyödyllistä tutkia, kuinka paljon opiskelijan oma empatiakyky vaikuttaa hänen näkemykseensä opettajiensa ja lähiohjaajiensa empaattisuudesta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Hoitotyön opettajan ja lähiohjaajan empaattisuudella näytti olevan suuri merkitys opiskelijoiden opiskelumyönteisyyteen vuosikurssista ja sukupuolesta riippumatta. Siksi on erittäin tärkeää, että empaattinen käytös huomioidaan tulevaisuudessakin hoitotyön opetuksessa sekä käytännön harjoitteluissa. Avoimien vastausten perusteella hoitotyön opettajien ja harjoittelun lähiohjaajien tulisi tulevaisuudessa kiinnittää huomiota erityisesti opiskelijan kuunteluun, kannustamiseen ja rohkaisuun, jotta opiskelijoille kertyisi positiivisia kokemuksia empaattisuudesta hoitotyön opintojen aikana.

2. Hoitotyön opettajat voisivat kiinnittää enemmän huomiota siihen, että ovat joustavasti tavoitettavissa ja opiskelijat huomioitaisiin yksilöinä. Näiden asioiden toteutumattomuuteen todennäköisesti vaikuttaa opettajien resurssien vähyys yksittäistä opiskelijaa kohtaan. Hoitotyön opettajien tulisi kiinnittää huomiota omaan empaattisuuteensa, sillä hoitotyön opiskelijoiden mielestä opettajan empaattisuus auttaa heitä kasvamaan itsekin empaattisiksi hoitajiksi (Mikkonen ym. 2015).

3. Harjoittelujen lähiohjaajat voisivat puolestaan rohkaista opiskelijaa enemmän keskusteluun ja tarkastella enemmän asioita opiskelijan näkökulmasta. Lähiohjaajat voisivat myös keskittyä tulevaisuudessa enemmän siihen, että ennakkotiedot opiskelijan osaamistasosta vastaisivat todellisuutta. Myös avoimissa vastauksissa nousi esille sama teema; opiskelijat toivoivat yksilöllistä kohtelua, opiskelijan roolin ymmärtämistä sekä auttamista ja neuvomista tarpeen vaatiessa. Kaikkiin osa-alueisiin, joissa lähiohjaajilla olisi parannettavaa, todennäköisesti vaikuttaa ajan puute. Lähiohjaajat eivät opiskelijaohjauksesta huolimatta saa ylimääräistä aikaa esimerkiksi opiskelijan kanssa keskusteluun tai siihen, että he saisivat tutustua opiskelijan taitotasoihin etukäteen. Lähiohjaajien on tärkeää pyrkiä kehittämään empaattisuuttaan, sillä hoitotyön opiskelijat ovat identifioineet puutteellisen ohjaajasuhteen yhdeksi tärkeimmistä syistä lopettaa hoitajaopinnot kokonaan (Crombie ym. 2013).

4. Opiskelijoiden mielestä empaattisen opettajan ja lähiohjaajan tärkeimmät ominaisuudet liittyvät vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoihin. Erityisesti opiskelijan kuuntelu, kannustaminen ja rohkaisu olivat empaattisen opettajan ja lähiohjaajan tärkeimpiä piirteitä. Näihin piirteisiin tulisi opettajien ja lähiohjaajien tulevaisuudessa kiinnittää erityistä huomiota, jotta opiskelijoille kertyisi positiivisia kokemuksia heidän empaattisuudestaan.

LÄHTEET

- Al-Hamdan, Z.; Fowler, J.; Bawadi, H.; Norrie, P.; Summers, L. & Debbie, D. 2014. Student nurses' perceptions of a good mentor: a questionnaire survey of student nurses in the UK, USA and Jordan. *International Journal of Humanities and Social Sciences*. Vol. 4, No 3, 248-256.
- Bloguţ, A. 2014. Forming the empathic capacity of the teachers. *Scientific Research and Education in the Air Force – AFASES*. 2014, Vol. 2, 503-510.
- Chan, Z.; Wai Tong, C. & Henderson, S. 2017. Uncovering nursing students' views of their relationship with educators in a university context: A descriptive qualitative study. *Nurse Education Today*. Vol. 49, 110-114.
- Chopic, W.; O'Brien, E. & Konrath, S. 2016. Differences in Empathic Concern and Perspective Taking Across 63 Countries. Viitattu 7.4.2017.
https://www.researchgate.net/publication/309161686_Differences_in_Empathic_Concern_and_Perspective_Taking_Across_63_Countries.
- Cornelius-White, J. 2007. Learner-Centered Teacher-Student Relationships Are Effective: A Meta-Analysis. Viitattu 26.1.2017.
<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.3102/003465430298563>.
- Crombie, A.; Brindley, J.; Harris, D.; Marks-Maran, D. & Thompson, T. 2013. Factors that enhance rate of completion: What makes students stay? *Nurse Education Today*. Vol. 33, No. 11, 1282-1287.
- Davis, M. 1983. Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a Multidimensional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 44, No. 1, 113-126.
- Driscoll, D.; Oakley, B.; Penprase, B. & Ternes, R. 2015. Do Higher Dispositions for Empathy Predispose Males Toward Careers in Nursing? A Descriptive Correlational Design. *Nursing Forum*. Vol. 50, No. 1, 1-8.
- Gerdes, K.; Segal, E.; & Lietz, C. 2010. Conceptualising and Measuring Empathy. *British Journal of Social Work*. Vol. 40, No. 7, 2326-2343.
- Gidman, J.; McIntosh, A.; Melling, K. & Smith, D. 2011. Student perceptions of support in practice. *Nurse Education in Practice*. Vol. 11, No. 6, 351-355.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

- Johansson, U-B.; Kaila, P.; Ahlner-Elmqvist, M.; Leksell, J. Isoaho, H. & Saarikoski, M. 2010. Clinical learning environment, supervision and nurse teacher evaluation scale: psychometric evaluation of the Swedish version. *Journal of Advanced Nursing*. Vol. 66, No. 9, 2085-2093.
- Jolliffe, D. & Farrington, D. 2006. Development and Validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of Adolescence*. Vol. 29, No. 4, 589-611.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2015. Tutkimus hoitotieteessä. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karjalainen, T. 2008. Hoitotyön opettajan osaaminen. Pro gradu -tutkielma. Lääketieteellinen tiedekunta, hoitotieteen laitos. Turku: Turun yliopisto. Viitattu 5.2.2017. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38534/gradu2008karjalainen.pdf?sequence=1>.
- Lovan, S. & Wilson, M. 2012. Comparing Empathy Levels in Students at the Beginning and End of a Nursing Program. *International Journal for Human Caring*. Vol. 16, No. 3, 28-33.
- Lovrić, R.; Prlić, N.; Barać, I.; Plužarić, J.; Pušeljić, S.; Berecki, I. & Radić, R. 2014. Specificities and Differences in Nursing Students' Perceptions of Nursing Clinical Faculties' Competences. *Journal of Professional Nursing*. Vol. 30, No. 5, 406-417.
- Luojus, K. 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli - ohjaajien näkökulma. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 6.3.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66696/978-951-44-8315-8.pdf?sequence=1>.
- Lääkäriliitto. 2017. Maailman Lääkäriliiton Helsingin julistus. Viitattu 23.4.2017. <https://www.laakariliitto.fi/liitto/etiikka/helsingin-julistus/>.
- Mikkonen, K.; Kyngäs, H. & Kääriäinen, M. 2015. Nursing students' experiences of the empathy of their teachers: a qualitative study. *Advances in Health Science Education*. Vol. 20, No 3, 669-682.
- Mäkinen, T. 2011. Vastaamisesta kysymiseen – Sairaanhoidajaopiskelijoiden ohjaus ammattitaitoa edistävissä harjoittelussa. Ammatillisesti suuntautuva kasvatustieteen lisensiaatintutkimus. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Niemi-Murola, L. 2015. Empatia on elinikäistä oppimista. *Duodecim*. Viitattu 25.1.2017. http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo12031#s6.
- Nironen, L. 2011. Luokanopettajien empaattisuus ja sen yhteydet työssä koettuun myötätuntouupukseen sekä myötätuntotytytyväisyyteen. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteellinen tiede-

kunta, opettajankoulutuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 7.4.2017.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26659/URN:NBN:fi:jyu-201103101882.pdf?sequence=1>.

Opintopolku. 2017. Sairaanhoidtaja (AMK), päivätoteutus. Viitattu 16.2.2017.

<https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.409701271110>.

Ouzouni, C. & Nakakis, K. 2012. An Exploratory Study of Student Nurses' Empathy. *Health Science Journal*. Vol. 6, No. 3, 534-552.

Ozcan, C.; Oflaz, F. & Sutcu Cicek, H. 2010. Empathy: The effects of undergraduate nursing education in Turkey. *International Nursing Review*. Vol. 57, No. 4, 493-499.

Păiși Lăzărescu, M. 2013. The Structure and Dynamics of the Teacher's Empathic Behavior. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Vol. 78, 511-515.

Penprase, B.; Oakley, B.; Ternes, R. & Driscoll, D. 2015. Do Higher Dispositions for Empathy Predispose Males Toward Careers in Nursing? A Descriptive Correlational Design. *Nursing Forum*. Vol. 50, No. 1, 1-8.

Rimpeläinen, T. 2006. Opettaja tunteiden ilmaisijana - Grounded theoryllä toteutettu tapaustutkimus opettajan tunteista ja niiden ilmaisemisesta. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteellinen tiedekunta, opettajankoulutuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.1.2017.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10362/URN:NBN:fi:jyu-2006245.pdf?sequence=1>.

Romppanen, M. 2011. Hoitotyön opiskelijoiden merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä ympäristössä. Väitöskirja. Terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 5.2.2017. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0570-3/urn_isbn_978-952-61-0570-3.pdf

Räsänen, H. 2013. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät. Viitattu 5.2.2017.

http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/Documents/5_Kvantitatiiviset_tutkimusmenetelutk.pdf.

Saarikoski, M.; Isoaho, H.; Warne, T. & Leino-Kilpi, H. 2008. The nurse teacher in clinical practice: Developing the new sub-dimension to the clinical learning environment and supervision (CLES) scale. *International Journal of Nursing Studies*. Vol. 45, No. 8, 1233-1237.

Saloviita, T. 2013. Luokka haltuun! Parhaat keinot toimivaan opetukseen. Juva: PS-kustannus.

Sipponen, M. 2009. Opiskelijaohjaus äitiys- ja lastenneuvolassa lähiohjaajien näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Lääketieteellinen tiedekunta, hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen

yliopisto. Viitattu 5.2.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80748/gradu03667.pdf?sequence=1>.

Suikkala, A.; Leino-Kilpi, H. & Katajisto, J. 2008. Factors related to the nursing student-patient relationship: The students' perspective. *Nurse Education Today*. Vol. 28, No. 5, 539-549.

Teuho, S.; Roto, H.; Sulonen, T.; Vikberg-Aaltonen, P. & Sankelo, M. 2017. Terveysalan opiskelijoiden kielteiset kokemukset harjoittelun aikana. *Tutkiva hoitotyö*. Vol. 15, No. 1, 10-17.

Turun ammattikorkeakoulu. 2017. Harjoittelu. Viitattu 5.2.2017. <https://messi.turkuamk.fi/tulosalueet/10/Sivut/harjoittelu.aspx>.

Turun ammattikorkeakoulu. 2016a. Henkilöhaku. Viitattu 5.3.2017. https://www.turkuamk.fi/fi/turun-amk/yhteystiedot/?name=&job_title=&units=98.

Turun ammattikorkeakoulu. 2016b. Opinnäytetyötyypit. Viitattu 27.2.2017. <https://messi.turkuamk.fi/opiskelu/9/Sivut/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6tyypit.aspx>

Taanila, A. 2014. Määrällisen aineiston kokoaminen. Viitattu 6.3.2017. <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/t/suunnittelu.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 5.2.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. Annettu Helsingissä 18.12.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129>.

Valvira. 2016. Opiskelijat. Viitattu 5.2.2017. <http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/opiskelijat>.

Ward, J.; Cody, J.; Schaal, M. & Hojat, M. 2012. The Empathy Enigma: An Empirical Study of Decline in Empathy Among Undergraduate Nursing Students. *Journal of Professional Nursing*. Vol. 28, No.1, 34-40.

White, S. 1997. Empathy: a literature review and concept analysis. *Journal of Clinical Nursing*. Vol. 6, No. 4, 253-257.

Ylipelkonen, M. 2007. Hoitotyön opettajankoulutuksen vastaavuus opettajan työn haasteisiin. Pro gradu -tutkielma. Lääketieteellinen tiedekunta, hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 9.4.2017. [http://uta32-
kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/78048/gradu01902.pdf?sequence=1](http://uta32-
kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/78048/gradu01902.pdf?sequence=1).

Arvoisa vastaaja

Seuraavissa kysymyksissä tiedustellaan, miten arvioitte opiskelijana tutkintonne hoitotyön opettajien sekä harjoittelujenne lähiohjaajien empaattisuutta.

Vastaamalla tähän kyselyyn, annatte samalla suostumuksen tietojen käyttämiseen opinnäytetyössä.

ESITIEDOT

Sukupuoli mies nainen muu

Tutkinto-ohjelma sairaanhoitaja terveydenhoitaja kätilö ensihoitaja

Vuosikurssi 1. vuosi 2. vuosi 3. vuosi 4. vuosi muu

Empatia tarkoittaa toisen henkilön elämäntilanteen, tunteiden ja taustan ymmärtämistä ja tämän aseman huomioimista. Empaattinen henkilö kykenee näkemään asiat toisen ihmisen näkökulmasta ja ilmaisee itseään tämän ymmärtämällä tavalla. (Kyngäs ym. 2015, 672.)

HOITOTYÖN OPETTAJAT

Ajattele väittämiä viimeisen sellaisen opintojakson pohjalta, johon on sisältynyt lähiovetusta tai laboraatio-/simulaatiotunteja.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Opettajalla oli positiivinen asenne opiskelijoita kohtaan	☐	☐	☐	☐	☐
2. Opettaja kuunteli opiskelijoita aktiivisesti	☐	☐	☐	☐	☐
3. Opettaja oli kiinnostunut opiskelijoiden mielipiteistä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Uskalsin kysyä opettajalta epäselväksi jääneitä asioita	☐	☐	☐	☐	☐
5. Opettaja kohteli opiskelijoita tasa-arvoisesti	☐	☐	☐	☐	☐
6. Opettaja oli joustavasti tavoitettavissa	☐	☐	☐	☐	☐
7. Opettaja huomioi opiskelijat yksilöinä (esim. otti huomioon iän, kulttuuritaustan, työkokemuksen, aikaisemman koulutuksen)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Opettaja kykeni tarkastelemaan asioita opiskelijan näkökulmasta	☐	☐	☐	☐	☐

HARJOITTELUN LÄHIOHJAAJAT

Ajattele väittämiä viimeisen harjoittelusi pohjalta.

9. Lähiohjaaja kuunteli minua aktiivisesti	☐	☐	☐	☐	☐
10. Lähiohjaaja oli kiinnostunut mielipiteistäni	☐	☐	☐	☐	☐
11. Uskalsin kysyä lähiohjaajaltani epäselväksi jääneitä asioita	☐	☐	☐	☐	☐

12. Lähiohjaaja kohteli minua työryhmän jäsenenä, ei työvoimana	☐	☐	☐	☐	☐
13. Lähiohjaaja huomioi minut yksilönä (esim. otti huomioon iän, kulttuuritaustan, työkokemuksen, aikaisemman koulutuksen)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Lähiohjaaja antoi minun harjoitella kädentaitoja ja kanssakäymistä potilaan kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
15. Lähiohjaaja antoi minun harjoitella kanssakäymistä potilaan kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
16. Lähiohjaaja rohkaisi minua keskustelemaan harjoittelun aikana heränneistä tunteista	☐	☐	☐	☐	☐
17. Lähiohjaajan ennakkotiedot osaamistasostani vastasivat todellisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
18. Lähiohjaaja kykeni tarkastelemaan asioita opiskelijan näkökulmasta	☐	☐	☐	☐	☐

Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa enkä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

EMPATIAN VAIKUTUS OPPIMISEEN

19. Empaattisen opettajan tunteilla osallistun enemmän keskusteluun	☐	☐	☐	☐	☐
20. Opettajan avoimuus kysymyksille ja keskustelulle vaikuttaa opiskelumotivaatiooni	☐	☐	☐	☐	☐
21. Empaattiselta lähiohjaajalta uskallan kysyä enemmän epäselväksi jääneitä asioita	☐	☐	☐	☐	☐
22. Empaattisen lähiohjaajan ohjauksessa uskallan olla omatoimisempi	☐	☐	☐	☐	☐

23. Mitkä ovat sinusta empaattisen opettajan tai lähiohjaajan tärkeimmät piirteet, perustelee halutessasi.

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!